

VANTAAN TOIMEENTULOTUKIOHJEET

ESITYS

Vantaan sosiaali- ja terveyslautakunnalle 13.4.2015

Vahvistetut, voimassaolevat, Vantaan toimeentulotukiohjeet 17.12.2013 § 12

(Esitukset tarkennuksiin toimeentulotukiohjeessa punaisella)

Esitysten valmistelu:

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala

Toimeentulotuen linjaustyöryhmä

Sisällysluettelo

1 TOIMEENTULOTUEN TARKOITUS	4
2 OIKEUS TOIMEENTULOTUKEEN	4
2.1 TOIMEENTULOTUKI ON VIIMESIJAINEN ETUUS	4
2.2 ERÄÄT ERITYISTILANTEET	4
2.2.1 Opiskelijat	4
2.2.2 Yrittäjät	7
2.2.3 Asevelvolliset ja siviilipalvelusta suorittavat	7
2.2.4 Vangit	7
2.3 Toimeentulotukilaissa tarkoitettu elatusvelvollisuus	8
2.4 Velvollisuus ilmoittautua työnhakijaksi	9
3 MENETTELY	9
3.1 Vakinainen oleskelu	9
3.1.1 Helsingin, Espoon ja Vantaan yhteistyösopimus asunnottomien kohdalla	9
3.1.1.2 Muualla oleskelu	10
3.1.1.3 Asiointi tilapäisen oleskelun perusteella	10
3.1.1.4 Ulkomaalainen ja maahanmuuttaja	10
3.2 Toimeentulotukiasian käsittely	12
3.2.1 Asiakkaan oikeus henkilökohtaiseen keskusteluun	12
3.2.2 Perheen määritelmä toimeentulotukiasioissa	12
3.2.3 Toimeentulotuen hakeminen	12
3.2.4 Hakemuksen täydentäminen	12
3.2.5 Toimeentulotuen määräytymisaika ja tuen myöntäminen takautuvasti	12
4 TOIMEENTULOTUEN RAKENNE JA SUURUUS	13
4.1 Toimeentulotuen määräytyminen ja rakenne	13
4.2 Perusosa	13
4.2.1 Perusosan sisältö ja suuruus	13
4.2.2 ja 4.2.3 Alennettu perusosa ja sen yhteydessä tehtävä suunnitelma	14
4.3. MUUT PERUSMENOT	15
4.3.1 Asumismenot	15
4.3.2 Muut kuin perusmenoihin kuuluvat asumisen menot	18
4.3.2.1 Vuokravakuus / takuuvuokra	18
4.3.2.2 Vuokratähti (vuokratelka)	19
4.3.2.3 Asunnottoman asiakkaan tilapäinen asuminen	20
4.3.2.4 Muuttokulut	20
4.3.2.5 Tavaroiden säilytys varastossa	20
4.3.3 Terveystoimennot ja asiakasmaksut	21
4.4 Täydentävä toimeentulotuki	24
4.4.1 Lasten päivähoitomenot ja iltapäiväkerhot	24
4.4.2 Tavanomaista suuremmat vaatemenot	25
4.4.3 Välttämätön kodin irtaimisto	25
4.4.4 Lastentarvikkeet	26
4.4.5 Lasten harrastusmenot	26
4.4.6 Lapsen tapaamisoikeuden toteuttamisesta aiheutuvat menot	27
4.4.7 Hautauskulut ja perunkirjoitus	27
4.5 Toimeentulotuessa huomioitavat tulot	28
4.6 Toimeentulotuessa huomioitavia menoja	28
4.6.1 Edunvalvojan palkkio	28
4.6.2 Passi- ja oleskelulupakustannukset	29
4.6.3 Henkilödistukset	30
4.6.4 Kelan liikaa maksetun etuuden takaisinperintä	30
4.6.5 Suomen kielen sanakirja	30

4.7 Menoina ei oteta huomioon	30
4.8 Tuloina ei oteta huomioon.....	30
4.6.1.2 Tietojen saanti rahalaitoksilta.....	32
4.6.2 Tulot, joita ei oteta huomioon.....	32
4.6.2.1 Palkansaajan luontoisedut	33
4.6.3 Huomioon otettavat varat.....	33

1 TOIMEENTULOTUEN TARKOITUS

Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuen avulla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo.
(Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 1 §)

2 OIKEUS TOIMEENTULOTUKEEN

Jokaisella on oikeus saada toimeentulotukea, jos hän on tuen tarpeessa eikä voi saada toimeentuloa ansiotyöllään, yrittäjätoiminnallaan, toimeentuloa turvaavien muiden etuuksien avulla, muista tuloistaan tai varoistaan, häneen nähden elatusvelvollisen henkilön huolenpidolla tai muulla tavalla.
(Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 2 §)

2.1 TOIMEENTULOTUKI ON VIIMESIJAINEN ETUUS

Jokaisella on velvollisuus kykynsä mukaan pitää huolta itsestään ja omasta elatuksestaan sekä, siinä laajuudessa kuin avioliittolaissa (234/1929), lapsen elatuksesta annetussa laissa (704/1975) ja muissa laissa säädetään, puolisonsa sekä alaikäisten lastensa ja ottolastensa elatuksesta.
(Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 2 §)

2.2 ERÄÄT ERITYISTILANTEET

2.2.1 Opiskelijat

Opintotuki on opiskelijan ensisijainen etuus ja siihen kuuluvat opintoraha, asumislisä ja valtiontakaushuolto. Opintolainaan. Myös valtion takaama laina on ensisijainen toimeentulotukeen nähden. *Opintolainaa jaotetaan toimeentulotuesta tulona kuukausituloksi myöntöajankohdalle (KHO 629/2005), vaikka se nostettaisiin kerralla tai sitä ei nostettaisi oikeudesta huolimatta.* Opintolainan valtiontakaushuolto myönnetään opintorahaa tai aikuiskoulutustukea saavalle. Opiskelija, joka ei saa opintorahaa, voi saada lainatakauksen, jos hän on 18–19 -vuotias ja itsenäisesti asuva, ei kuitenkaan lukiolainen. *1.8.2014 alkaen lainatakauksen voidaan myöntää myös vanhempiensa luona asuvalle 18–19-vuotiaalle toisen asteen oppilaitoksen opiskelijalle vanhempien tuloista riippumatta.* Lukiolaiselle voidaan myöntää valtiontakaushuolto vain, jos hän saa opintorahaa, jolloin opintorahan myöntämiseen vaikuttavat vanhempien tulot.

Vanhemmat vastaavat täysi-ikäisen lapsen koulutuksesta aiheutuvista kustannuksista, mikäli se harkitaan kohtuulliseksi (L. lapsen elatuksesta 3 §). *KHO:n päätöksen (KHO 2004/2013) mukaan vanhemmat eivät ole vastuussa täysi-ikäisen, opiskelevan nuoren elatuksesta. Vanhempien elatusvastuuta ei voida perustaa lapsen elatuksesta annetun lain 3§ 1 momentin mukaiseen vanhempien vastuuseen lapsen koulutuksesta aiheutuvista kustannuksista sen jälkeen kun lapsi on täyttänyt 18 -vuotta. Jos vanhemmat elättävät täysi-ikäistä lastaan, on elatuksen huomiointiperuste toimeentulotuesta toimeentulotukilain 2 §:n 1. momentin ”muu tapa”. Todennetusti (esim. hakijan tiliote) vanhemmilta saatu tulo ottaa huomioon opiskelevan täysi-ikäisen nuoren tulona toimeentulotuen laskelmassa. Päätös valmistellaan ja ratkaistaan etuuskäsittelyssä.*

LINKKI: Korkein hallinto-oikeus (2000:3001), (2001:3187)

Pääsääntöisesti toimeentulotukea ei myönnetä toisen tutkinnon opiskeluun. Jos hakija opiskelee toista tutkintoa, tulee selvittää, parantaako toinen tutkinto työnsaantimahdollisuuksia, onko aikaisemmalla tutkinnolla ollut mahdollisuudet työllistyä ja onko työnhaku ollut aktiivista. Myös hakijan erityiset olosuhteet on otettava huomioon. Toisen tutkinnon suorittamista tuetaan toimeentulotuella sosiaalityön suunnitelman perusteella.

Mikäli hakija opiskelee tulottomana sellaista tutkintoa (esim. aikuislukio, avoin yliopisto, yksityiskoulu), johon ei ole mahdollista saada opintoetuuksia, voidaan toimeentulotuen normia sosiaalityön suunnitelmalla alentaa, ellei se ole kohtuutonta opiskelijan tilanne huomioon ottaen. Opiskelijalle annetaan aina järjestelyaikaa vaihtaa opinnot opintotukeen oikeuttavaksi opiskeluksi. Harkinnan tekee sosiaalialan ammatillinen henkilö.

Opiskelijan kesäajan ensisijainen keino toimeentulon turvaamiseksi on kesäajan palkkatyö. Mikäli opiskelijalla on nostamatta opintolainaa (jota ei ole toimeentulotuessa opintokuukausien aikana huomioitu toimeentulotukitulona), opiskelijaa voidaan velvoittaa nostamaan kesäaikana edellisen lukukauden opintolainaa, jos sitä on käyttämättä. Harkinnan ja linjauksen tekee sosiaalialan ammatillinen henkilö.

Opintolainan hakemista ei edellytetä

- alle 18-vuotiailta
- jälkihuollossa olevilta
- alle 21-vuotiaalta, yksin maahan tulleelta pakolaiselta
- varsinaista tutkintoa edeltäviä, valmentavia opintoja opiskelevilta
- kotona asuvalta 18–20-vuotiaalta lukiolaiselta, jos vanhemmat ovat toimeentulotuen saajia
- jos asiakas tuo esille muita erityisperusteita, hakemus valmistellaan etuuskäsittelyssä ja siirretään opintolainan osalta sosiaalityöhön päätettäväksi.

Erityistilanteet:

1) Opiskelija ei nosta lainaa pankista, vaikka hänelle on myönnetty valtiontakaus. Laina otetaan huomioon käytettävissä olevana tulona, vaikka asiakas ei sitä hakisi.

2) Opiskelija ei hae valtiontakausta opintotukihakemuksessaan: laina otetaan huomioon ensisijaisena tulona.

3) Maksuhäiriö

Kun opiskelija ei saa lainaa maksuhäiriön takia, pyydetään häntä toimittamaan hakemuksensa liitteeksi asiakastietorekisteristä ote, josta ilmenee maksuhäiriön peruste. Jos syynä on pieni summa, lainaa ei oteta huomioon tulona, mutta etuuskäsittelystä annetaan asiasta tieto sosiaalityöhön. Sosiaalityössä on mahdollista myöntää ehkäisevää tukea pienehkön luottohäiriön aiheuttamaan velkaan. Sosiaalityö voi myös pyytää Kelan opintotukikeskusta neuvottelemaan pankin kanssa lainan myöntämisestä.

4) Opiskelijalla ei ole oikeutta opintotukeen /valtiontakaukseen

Opiskelua voidaan tukea toimeentulotuella sosiaalityön suunnitelman perusteella, mikäli opiskelija ei saa ensisijaista etuutta.

5) Avo- / aviopuolisot tai rekisteröidyt parit muodostavat perheen, joiden tulot ja varat otetaan yhteisessä laskelmassa huomioon. Opiskelijan ei kuitenkaan voida edellyttää velkaantuvan elättääkseen puolisoaan. Jos opiskelija tulee toimeen nostamatta opintolainaa, hänen ei tarvitse nostaa lainaa puolisonsa elästä varten. Jo nostettu laina on kuitenkin perheen toimeentuloon käytettävissä oleva tulo, joka otetaan laskelmassa huomioon.

Työstä kieltäytymistä ja oman elatusvelvollisuuden laiminlyömistä koskevat säännökset tulevat sovellettaviksi myös toimeentulotukea hakevien opiskelijoiden kohdalla: Toimeentulotukilain 2a § 1 mom. 2) kohta: Toimeentulotukea hakeva 17 - 64-vuotias on velvollinen ilmoittautumaan työnhakijaksi työvoimatoimistoon, ellei hän opiskele päätoimisesti (Työttömyysturvalaki 2 luvun 6 § ja 7 §.) Asiakkaan opiskelu päätoimisesti selvitetään, ja mikäli perusosan alentaminen tehdään, sen on perustuttava sosiaalityön suunnitelmaan.

Lukiolaisen, ammattikoululaisten ja ammattiin valmistavissa koulutuksissa opiskelevien lukukausi-, pääsykoemaksut, koulukirjat ja opiskelutarvikkeet

Lukukausimaksut

Lukukausimaksuihin ei myönnetä toimeentulotukea. Opiskelijoiden terveydenhuoltomaksut otetaan julkisena terveydenhoitona menoina huomioon. Yliopistojen jäsenmaksuihin sisältyy terveydenhoitomaksu, joka otetaan myös menona huomioon samoin kuin SYL:n jäsenmaksu.

Aikuisopiston kurssimaksut voidaan myöntää, jos kurssi edistää hakijan työllistymistä (esim. tietotekniikka) tai kielellisiä valmiuksia (suomen kielen kurssi maahanmuuttajille). **Päätöksen myöntämisestä tulee perustua sosiaalityön suunnitelmaan tai sosiaalialan ammatillisen henkilön ratkaisuun.**

Pääsykoemaksut

Alle 25-vuotiaan työmarkkinatuen saajan velvollisuus on hakea koulutuspaikkaa ainakin kolmeen yhteishakuun sisältyvään ammattiin tai muussa tapauksessa hän menettää oikeutensa työmarkkinatukeen. Joillekin opintolinjoille on pääsykoemaksuja ja joihinkin tarvitaan lääkärin lausuntoja. Tutkinto- ja soveltuvuuskoemaksut myönnetään tarpeellisen suuruisena, jos ne koskevat ensimmäistä tutkintoa. Etuuskäsittelyssä näiden maksujen osalta voidaan tehdä päätökset täydentävästä toimeentulotuesta 150,00 euroon saakka, jonka ylittävältä osalta ratkaisu tehdään sosiaalityössä.

Mikäli asiakkaalla on oikeus perustoimeentulotukeen, ylioppilaskirjoitusmaksuun myönnetään täydentävää toimeentulotukea. Päätös voidaan tehdä etuuskäsittelyssä.

Oppikirjat ja opiskelutarvikkeet

Menoina otetaan huomioon välttämättömistä oppikirjoista, työvälineistä ja työvaatetuksesta aiheutuneet kulut. Asiakkaan tulee toimittaa oppilaitoksen edustajan todistama selvitys välttämättömistä opiskelutarvikkeista, jossa on mukana hinta-arvio.

Etuuskäsittelyssä voidaan myöntää lukiolaisten kirjoihin, laskimiin ja pakollisiin tarvikkeisiin seuraavasti:

ensimmäinen vuosi 500 euroa

toinen vuosi 200 euroa

viimeinen vuosi 100 euroa

Kustannusten ylittävältä osin päätös edellyttää sosiaalityön harkintaa.

Tietokoneita ei voida pääsääntöisesti pitää opintokustannuksina, jotka kuuluisi rahoittaa toimeentulotuella. Poikkeuksena ovat lukiota käyvät, joiden osalta otetaan huomioon menona ylioppilastutkintolautakunnan edellyttämä kannettava tietokone edullisimman saatavilla olevan vaihtoehdon mukaan [Ylioppilastutkinto/päätelaiteohje_2013.pdf](#). Toimeentulotukihakemukseen tulee pyytää koulusta todistus, että tietokone on välttämätön jo opintojen aikana ja milloin kyseinen koulu on siirtymässä sähköiseen ylioppilastutkintoon. Koulun antamalla todistuksella etuuskäsittely voi myöntää laitteeseen korkeintaan 300,00 euroa, joko maksusitoumuksella alan liikkeeseen tai asiakkaan toimittamaa kuittia vastaan.

Muiden opiskelijoiden tietokonehankinnoista tehdään päätökset sosiaalityön harkinnalla.

Ammattiin valmistavissa koulutuksissa opiskelevat joutuvat hankkimaan välttämättömiä opiskelutarvikkeita. Oppilaitoksen todistuksella ja kustannusarviolta etuuskäsittelyssä voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea ensimmäistä tutkintoa opiskelevan opiskelijan välttämättömiin opiskelutarvikkeisiin.

Mikäli kyseessä on jälkihuoltonuori, joka on saanut käyttöönsä itsenäistymisvarat, jälkihuollon sosiaalityö harkitsee tuleeko nuoren kustantaa opiskelutarvikkeet itsenäistymisvaroillaan.

Opiskelijat rinnastetaan työssäkäyviin **matkakustannusten** osalta. Jos kustannukset ylittävät seutulipun määrän, on opiskelijan haettava matkakustannuksiin tukea Kelalta (myönnetään 9 kuukaudelle vuodessa).

Pienituloiset voivat hakea Kelasta opintolainan korkoavustusta edellyttäen, että markkinaehtoisessa opintolainassa korkoja ei pääomiteta (korkoja ei lisätä lainapääomaan) ja korkotukilainassa hakijalle ei ole maksettu opintotukea koron säännönmukaista erääntymiskuukautta edeltävän viiden kuukauden ajal-

ta. Korkoavustukseen vaikuttavat mm. omat tulot, työttömyyden kesto, opintojen päättymisaika, perhe-
koko, huollettavien määrä jne. Pääsääntöisesti toimeentulotukea ei myönnetä opintolainan korkoihin.

Kelan koulumatkatuki:

<http://www.kela.fi/documents/10180/12149/Kelainfo+-+koulumatkatuki.pdf/8067326f-a058-48b5-b8ae-27a9fe8a4e2f>

2.2.2 Yrittäjät

Toimeentulotukea ei ole tarkoitettu turvaamaan yrittäjää taloudellisilta riskeiltä. Tukea tarvitaan vain
siinä tapauksessa, jolloin yrittäjä on menettänyt tai menettämässä kykynsä hallita näitä riskejä.

Yrittäjän tulee täyttää erillinen lomake yrityksestä saatavista tuloista. Asiakkaan toimittama lomake liit-
teineen lähetetään etuuskäsittely-yksiköstä yritystulon arvioimista varten eritysselvityksiä tekevälle so-
pimuskumppanille, asiakkaalta saadun suostumuksen kanssa. Sopimuskumppani arvioi yrityksen toi-
minnan ja siitä saatavat tulot. Ennen sopimuskumppanilta saatua arviota, lähinnä ensimmäisen toimeen-
tulotukihakemuksen kohdalla, etuuskäsittelyssä otetaan huomioon yrittäjän tulona yrittäjän oma arvio
tulostaan tai työmarkkinatuen suuruinen tulo. Sopimuskumppanin arvioima yritystulo toimitetaan sekä
toimeentulotukea käsittelevälle etuuskäsittelijälle että sosiaalityön ammattihenkilölle. Etuuskäsittelyssä
tehdään toimentulotuen laskelma ja päätös sopimuskumppanin arvioiman yritystulon perusteella

Tarvittaessa asiakas kutsutaan tai etuuskäsittelystä ohjataan sosiaalityöhön, jossa hänelle tehdään sosiaa-
lityön suunnitelma. Sosiaalityössä selvästi kannattamatonta yritystoimintaa harjoittava yrittäjä ohjataan
joko lopettamaan tai muuttamaan yritystoimintansa. Mikäli yrittäjä jatkaa kannattamatonta yritystoimin-
taansa, häneen voidaan soveltaa palkkatyöstä kieltäytymistä ja oman elatuksen laiminlyömistä koskevia
säännöksiä. Yrittäjää ei voida velvoittaa lopettamaan yritystoimintaansa, mutta hänen toimeentulotuke-
sa perusosaa voidaan alentaa enintään 20 prosentilla.

Kannattamaton yritystoiminta/perusosan alentaminen: LINKKI KHO 20.6.2001/142

2.2.3 Asevelvolliset ja siviilipalvelusta suorittavat

Ase- ja siviilipalvelusta suorittaville ei pääsääntöisesti myönnetä toimeentulotukea viikonloppuvapaiden
ja lomien ajaksi, koska puolustusvoimat vastaa heidän toimeentulostaan palveluksen aikana.

Erityisten olosuhteiden perusteella tukea voidaan myöntää jälkihuollossa olevalle nuorelle tai muun yk-
silöllisen olosuhteen perusteella. Asiakkaalle tehdään tällöin sosiaalityön suunnitelma.

Kotiuttamistilanteessa vanhempiensa luona asuvien ase- ja siviilipalvelusta suoritettavien osalta selvit-
tään asiakkaan mahdollisuus saada elatusta vanhemmiltaan. Tulona otetaan huomioon viimeksi makse-
tut päivärahat.

2.2.4 Vangit

Tutkintavangit

Tutkintavangilla ei ole velvollisuutta osallistua työntekoon. Tutkintavangille voidaan myöntää täysi
käyttövara 105,00 euroa/kk perustoimeentulotukena, mikäli hän on tuloton ja varaton. Jos tutkintavan-
gilla on tuloja tai hän on saanut vankilasta työ-, toiminta- tai käyttörahaa, tulot otetaan huomioon käyt-
tövara myönnettäessä.

Vankilan sosiaalityöntekijä toimittaa (tai asiakasta pyydetään toimittamaan vankilan sosiaalityöntekijäl-
tä) toimeentulotukihakemukseen vankilan selvityksen vankeuden laadusta ja selvityksen onko
tutkintavanki osallistunut työtoimintaan tai saanut käyttövaroja. Mikäli tutkintavanki on osallistunut
työtoimintaan tai

saanut käyttövaroja, tulee pyytää tilikortti. Tilikortti tulee pyytää tutkintavangin osalta tutkintavankeuden alusta alkaen, koska tutkintavangin varojen käyttöä ei ole rajattu.

Tutkintavankien käyttövaroista ja muusta perustoimeentulotuesta (asunnon vuokra/vastike ja muut toimeentulotuessa huomioitavat menot) tehdään päätökset etuuskäsittelyssä.

Koevapaudessa olevat vangit (ja yhdyskuntapalvelusta suorittavat)

Vankeusrangaistusta suorittavalla vangilla on mahdollisuus valvottuun koevapauteen vankilan suorittaman arvion perusteella. Vanki on koevapauden aikana oikeutettu ensisijaisiin sosiaaliturvaetuuksiin ja toimeentulotukeen samoin perustein kuin muutkin tukea hakevat kuntalaiset. Etuuskäsittely-yksikössä tehdään toimeentulotukipäätökset samoin perustein kuin muillekin kuntalaisille.

Yhdyskuntapalvelusta suorittavalle ei makseta valtiolta korvauksia. Toimeentulotuki myönnetään samoin perustein kuin muille kuntalaisille.

Vankeusvangit

Vankilaviranomaisten tulee huolehtia vangin toimeentulosta vankeusaikana, joten varsinaista (Toimeentulotukilaki 1 §) toimeentulotukea ei vangille pääsääntöisesti myönnetä. Toimeentulotukea myönnetään vain, jos se on osa sosiaalityöntekijän tekemää, asiakassuhteeseen pohjautuvaa sosiaalityön suunnitelmaa ja tuen myöntäminen on yksilöllisesti siinä perusteltu. **Vankeusvangin toimeentulotukipäätökset tehdään sosiaalityössä.**

Vangin terveydenhoitomenot, asumiskustannukset ja vaatetus

Seuraaviin terveydenhoidon kustannuksiin voidaan etuuskäsittely-yksikössä myöntää vankeuden ja tutkintavankeuden aikana toimeentulotukea:

- vankilan hammaslääkärin hoitosuunnitelman ja kustannusarvion mukaan proteettiseen hammashoittoon
- optikon tai silmälääkärin perustuvaan arvioon silmälasien hankinnasta sopimushinnoin.

Vangin asumiskustannukset voidaan ottaa huomioon lyhyen tuomion aikana. Mikäli vangilla on oma asunto ja oikeus asumistukeen ennen vankeusrangaistusta, Kela maksaa asumistuen kuuden kuukauden ajalta. Lyhyenä tuomiona voidaan pitää kuusi kuukautta kestävä vankeusrangaistusta. Jos vankeusaika on tiedossa heti rangaistuksen alkaessa ja se on yli kuusi kuukautta, asumiskustannukset hyväksytään toimeentulotuen menona sille ajalle, joka tarvitaan asunnon irtisanomiseksi ja tyhjentämiseksi. Jossain tilanteissa asunnon jälleenvuokraus vankeusajaksi voi olla mahdollinen.

Mikäli vanki on perheellinen ja mikäli muu perhe hakee toimeentulotukea, perhettä ei ohjata asunnon vaihtamiseen. Kohtuullisia asumismenoja arvioitaessa perheen henkilölukuun lasketaan myös vankeusrangaistuksessa oleva perheenjäsen.

Rikosseuraamuslaitos vastaa vangin tutkintavankeuden ja vankeusajan vaatetuksesta. Avovankilan vangilla tulee olla omat vaatteet. Avovankilassa vanki on työssä ja saa palkkaa, joka maksetaan yleensä kahden viikon välein ja otetaan huomioon tulona toimeentulotuesta päätettäessä. Yksilöllinen harkinta täydentävästä toimeentulotuesta mm. vaatehankintoihin tehdään sosiaalityössä.

LINKKI: Korkein hallinto-oikeus (2013:57)

2.3 Toimeentulotukilaissa tarkoitettu elatusvelvollisuus

Vanhemmat ja adoptiovanhemmat ovat lapsen nähden elatusvelvollisia.

Alaikäisen vanhemmilla on lapsen elatuksesta annetun lain mukainen elatusvastuu lapsestaan. Mikäli alaikäinen lapsi asuu itsenäisesti (esim toisella paikkakunnalla opiskelu), tulee vanhempien elatusmahdollisuus selvittää. Mikäli vanhemmat eivät kykene huolehtimaan lapsensa elatuksesta, lapselle on myönnettävä toimeentulotukea ja arvioitava edellytykset periä myönnetty toimeentulotuki takaisin vanhemmilta elatusvelvollisuuden laiminlyöntiin perustuen (toimeentulotukilaki 20§ 1 mom.). Perintäpää-

tös annetaan tiedoksi sekä toimeentulotuen hakijalle että elatusvelvolliselle, johon perintä kohdistuu. Vanhempien elatuksen ja elatuskyvyn selvittämiseksi pyydetään vanhemmilta tulo- ja menoselvityksiä. Toimeentulotukilain 14 §:n 1 momentin mukaan toimeentulotuen myöntää kunta, jonka alueella alaikäinen nuori asuu. Alaikäisen nuoren päätös valmistellaan etuuskäsittelyssä ja selvitetään vanhempien elatusmahdollisuus. Päätöksen allekirjoittaa aikuissosiaalityön sosiaalialan ammatillinen henkilö tehden tarvittaessa nuoren kanssa sosiaalityön suunnitelman (ja ohjeistuksen etuuskäsittelytyöhön). Vanhempien elatusvelvollisuus päättyy, jos alaikäinen solmii avioliiton. Vanhemmilla on elatusvelvollisuus avoliitossa asuvaan alaikäiseen lapseen. Jos avoliitossa asuvalla alaikäisellä on lapsi, alaikäisen vanhemmilla on elatusvelvollisuus edelleen omaan alaikäiseen lapseensa, mutta ei lapsensa lapseen. Alaikäiselle avoliitossa asuvalle henkilölle tulisi tehdä oma laskelma, yhteistaloudessa asuvan perusosalla (KHO 2001/2975)

Lapsen elatusvelvollisuuden laiminlyönti ei ole peruste toimeentulotuen epäämiselle siltä, jonka olisi tullut saada elatusta (elatusapua), **vaikka** toimeentulotukeen nähden ensisijainen tulo on elatustuki.

Kun lapsi asuu eri osoitteessa asuvien vanhempiensa luona vuoroviikoin, **etuuskäsittelyssä otetaan huomioon lapsilisiä ja lapsen perusosa puolitettuna, riippumatta siitä kummalle vanhemmalle lapsilisiä on maksussa. Muusta linjauksesta vastaa sosiaalialan ammatillinen henkilö.**

Yksityisesti sijoitettujen lasten kohdalla elatusvelvollisuus säilyy lapsen vanhemmilla. **Yksityisesti sijoitetun lapsen osalta toimeentulotuen myöntäminen käsitellään edelleen toistaiseksi lastensuojelun avo- huollossa.**

2.4 Velvollisuus ilmoittautua työnhakijaksi

Jos toimeentulotuen hakija ei ilmoittaudu työvoimatoimistoon työnhakijaksi, toimeentulotuen perusosan suuruutta voidaan alentaa hänen osaltaan siten kuin toimeentulotukilain 10 §:ssä säädetään. Toimeentulotukea tulee myöntää, vaikka työttömäksi itsensä ilmaiseva asiakas ei ilmoittautuisi työnhakijaksi. Tilanteissa, joissa tämä jatkuu useamman kuukauden, tulee selvittää, miten asiakas tosiasiallisesti tulee toimeen alennetulla perusosalla ja onko hänen kohdallaan todennettavissa muita toimeentulon saamisen tapoja. Erityisesti alle 30 vuotiaan nuoren aikuisen kohdalla arvioidaan syrjäytymiskehitys ja järjestetään tarvittava sosiaalinen tuki.

3 MENETTELY

3.1 Vakinainen oleskelu

Jos toimeentulotuen hakija ei ole kirjoilla missään osoitteessa, ratkaisee tosiasiallinen oleskelu sen, mikä kunta myöntää toimeentulotukea.

Lähtökunta, eli se kunta, missä on viimeinen asunto-osoite, hoitaa toimeentulotuen myöntämisen niin kauan kunnes asiakas esittää luotettavan selvityksen oleskelustaan Vantaalla.

Silloin kun asiakas muuttaa Vantaan sisällä alueelta toiselle, ilman että on kirjoilla missään, tulee antaa luotettava selvitys oleskelusta. Asunnottomaksi jääneen henkilön toimeentulotukiasiat hoitaa se alue, josta asiakas jäi asunnottomaksi siihen asti kun pysyvä asumisratkaisu löytyy.

3.1.1 Helsingin, Espoon ja Vantaan yhteistyösopimus asunnottomien kohdalla

Helsingin ja Espoon kanssa tehdyn yhteistoimintasopimuksen mukaan se kunta, josta asiakas on jäänyt asunnottomaksi, vastaa asiakkaan tilapäismajoituksen järjestämisestä ja kustannuksista siihen saakka, kun asiakas on löytänyt pysyväisluonteisen asumisratkaisun. Tämä koskee myös Poste Restante -osoitteen mukaan kunnassa oleskelevia.

Pysyväisluonteinen asumisratkaisu tarkoittaa, että henkilöllä on vähintään yli 3 kuukauden kestävä huoneenvuokralain mukainen vuokrasopimus. Mikäli asumiseen liittyy tuki- tai palvelusopimus vuokranantajansa kanssa, asumisratkaisu ei ole pysyvä.

Sopimuksen mukaan pääkaupunkiseudun ulkopuolelta tai ulkomailta tulleiden asunnottomien henkilöiden osalta noudatetaan seuraavia periaatteita:

jos asiakkuus on keskeytynyt ja jos asiakas palaa asiakkuuteen alle 3 kuukauden sisällä, asiakkaan edellisen asioinnin mukainen kunta vastaa toimeentulotuesta ja aikuissosiaalityön muista palveluista esim. tilapäisestä asumisratkaisusta

jos asiakkuus on keskeytynyt ja asiakas palaa asiakkuuteen yli kolmen kuukauden jälkeen, hän saa toimeentulotuen ja aikuissosiaalityön palvelut siinä kunnassa, jossa hän ilmoittaa oleskelevansa. Oleskelusta tulee antaa selvitys, esim. päävuokralaisen ilmoitus henkilön oleskelusta luonaan.

3.1.1.2 Muualla oleskelu

Toimeentulotuen myöntää se kunta, jonka alueella henkilö tai perhe vakinaisesti oleskelee. Vakainainen oleskelukunta on yleensä se kunta, jossa henkilöllä tai perheellä on vakituinen asunto. **Satunnainen** oleskelu toisessa kunnassa tai ulkomailla, lomamatka alle 16 vrk tai loma-aikana noin kuukausi (kuukauden loma ulkomailla/toisessa kunnassa katsotaan loma-ajan lomaksi vain kerran vuodessa), ei merkitse sitä, että oleskelukunta olisi muuttunut.

Mikäli henkilö tai perhe oleskelee **säännöllisesti** kahdessa kunnassa, toimeentulotuen myöntää se kunta, jonka alueella kustannukset syntyvät. Mikäli asiakkaalle aiheutuu kustannuksia molemmissa kunnissa oleskelusta, toimeentulotukea tulee tukea hakea molemmista kunnista. (STM opas 2013:4, s 62-63)

Mikäli asiakas on määräaikaisesti laitoksessa tai palveluasumisyksikössä toisessa kunnassa, toimeentulotuen myöntää sijoittajakunta. Mikäli asuminen on tarkoitettu pysyväksi, toimeentulotuen myöntää kunta, jonka alueella laitos tai palveluasumisyksikkö sijaitsee. (Poikkeus: Helsingin, Espoon, Vantaan sopimus asunnottomuuden perusteella hankitusta palveluasumisesta, jolloin toimeentulotuen myöntämisestä vastaa sijoittajakunta myös pidempiaikaisesti).

Jos asiakkaalla on osoitteena Poste Restante, tulee oleskelusta antaa selvitys, koska Poste Restante kertoo vain minne posti toimitetaan, eikä ole selvitys kunnassa oleskelusta.

3.1.1.3 Asiointi tilapäisen oleskelun perusteella

Ilman oleskeluosoitetta olevat Vantaan vankilan tutkintavangit kuuluvat aluejaon mukaiseen toimistoon viimeisen osoitteen mukaan. Ilman kotikuntaa olevat tutkintavangit Vantaan vankilassa käsitellään Tikkurilan normitetun toimeentulotuen yksikössä ja tarvittaessa sosiaalityö Tikkurilan sosiaalitoimistossa.

Koisorantaan muista kunnista tulleet asiakkaat asioivat Tikkurilan sosiaalitoimistossa.

Lentokentälle tulevat suomalaiset, pitkään ulkomailla asuneet, Suomessa asunnottomat henkilöt asioivat Tikkurilan sosiaaliasemalla.

Peijaksen sairaalassa hoidettavana olevien osoitteettomien asiakkaiden asiointi on keskitetty Koivukylään.

3.1.1.4 Ulkomaalainen ja maahanmuuttaja

Ulkomaalaiset, joilla ei ole kotikuntaa/oleskelulupaa Suomessa ohjataan toimeentulovaikeuksissa aina oman maansa suurlähetystöön. Suurlähetystöön pyynnöstä ja yhteistyössä sen kanssa selvitetään tarvittaessa, onko asiakkaan kohdalla kyse toimeentulotukilain 14 §; n 3 momentin mukaisesta kiireellisestä toimeentulotuen tai sosiaalihuollon tarpeesta, esim. jos Suomessa ei ole kyseisen maan suurlähe-

tystön/edustuston palveluja. Arvion tästä tekee sosiaalityöntekijä yhteistyössä johtavan sosiaalityöntekijän kanssa ja asiasta tehdään toimeentulotukipäätös

Toimeentulotukipäätöksen tulee perustua toimeentulotukilakiin eikä sitä voi perustella millään muulla lailla (esim. ulkomaalaislaki). Tilanteissa, joissa EU/ETA-kansalaisen tai kolmannen maan kansalaisen oleskelu katsotaan tilapäiseksi, kielteinen toimeentulotukipäätös tai oikeus vain välttämättömään toimeentulotukeen tulee perustella toimeentulotukilain 14 §:n säännöksellä.

Kelan ratkaisut eivät vaikuta toimeentulotukipäätökseen.

Toimeentulotukeen **on aina oikeus** seuraavien ehtojen täyttyessä, eikä toimeentulotuen hakijalta edellytetä turvattua toimeentuloa:

1. Kolmannen maan kansalaiset:

- Joille on myönnetty pysyvä oleskelulupa (P-tunnus) ja annettu oleskelulupakortti
- Tilanteet, joissa ulkomaalaiselta ei edellytetä turvattua toimeentuloa: esim. turvapaikan saaneet, paluumuuttajat, Suomen kansalaisen puoliso ja muu omainen, oleskelulupa kansainvälisen suojelun perusteella tai hänen perheenjäsenensä, ihmiskaupan uhri, yksilöllinen inhimillinen syy oleskelulupapäätöksessä, maasta poistamisen estyminen

2. EU/ETA-kansalaiset:

- EU/ETA-kansalaisella, joka on oleskellut Suomessa laillisesti ja yhtäjaksoisesti viisi vuotta, ja siten oikeus pysyvään oleskeluun

3. Pohjoismaan kansalaiset:

- Tanskan, Islannin, Norjan ja Ruotsin kansalaisella (ja Suomen kansalaisilla vastaavasti em. maissa) on silloin, kun hän oleskelee laillisesti tilapäisesti Suomessa, oikeus saada tarpeen edellyttämää apua Suomen lainsäädännön mukaisesti, jos hän joutuu täällä välittömän sosiaalipalvelujen tai toimeentulotuen tarpeeseen (Pohjoismaainen sosiaalipalvelusopimus v. 1996, 6. artikla)

Seuraavissa tilanteissa myönnetään **vain välttämätön** (kiireellinen) toimeentulotuki:

1. Kun kolmannen maan kansalaisen oleskelulupa on määräaikainen (A- tai B-tunnus) tai EU/ETA-kansalainen on oleskellut yhtäjaksoisesti Suomessa alle viisi vuotta ja hänellä ei ole oikeutta vielä pysyvään oleskelua osoittavaan oleskelukorttiin (ja hän ei kuulu Stm:n oppaan liite 2:n poikkeustilanteisiin, Stm:n opas s. 58)
2. Oleskelulupaa ei ole haettu, se on vireillä tai se on peruttu
3. Opiskelun perusteella maahan tulleet
4. EU:n sisällä alle 3 kk työnhakijana olleet
5. Eläkeläiset

Välttämätön toimeentulotuki tarkoittaa ruokarahaa, välttämättömiä lääkkeitä ja matkakustannuksia kotimaahan.

Ohjeistus koskee pääasiassa uusia tai hiljattain Suomeen muuttaneita asiakkaita. Jos henkilölle on myönnetty täysimääräistä toimeentulotukea ja hänelle ei olisi enää perusteita tukea myöntää, annetaan henkilölle järjestelyaikaa (esim. 3 kk), jonka ajan hänelle voidaan myöntää täysimääräistä toimeentulotukea. Asiakasta informoidaan muutoksesta.

Sosiaalialan ammattilainen on aina oikeutettu käyttämään harkintaa erityistapauksissa (esim. tuen myöntäminen 3 kk täysimääräisenä henkilölle, joka on väliaikaisesti toimeentulotuen tarpeessa). Harkinta pitää pystyä perustelemaan yksilöidysti.

Mikäli perhe / henkilö on asunut Suomessa jo pidempään ja selkeästi kiinnittynyt Suomeen (lapset koulussa, päivähoidossa jne.), myönnetään tarpeen mukainen toimeentulotuki.

Mikäli asiakkaalla ei ole oleskelulupaa tai se on peruttu, mutta oma maa ei huoli asiakasta takaisin ja asiakas pystyy sen dokumentein todistamaan, kyseessä on maasta poistumisen estyminen. Tällöin myönnetään tarpeen mukainen toimeentulotuki.

EU/ETA-alueelta tulevat työnhakijat, työntekijät ja ammatinharjoittajat:

EU-maasta Suomeen töihin tullut henkilö jää työttömäksi esimerkiksi puolen vuoden jälkeen ja uskoo työllistyvänsä taas pian. Mikäli työllistymissuunnitelma on realistinen, voidaan asiakasta tukea. Asiakkaan kanssa tehdään suunnitelma, kuinka kauan hän voi tuen turvin hakea töitä.

3.2 Toimeentulotukiasian käsittely

3.2.1 Asiakkaan oikeus henkilökohtaiseen keskusteluun

Toimeentulotuessa asioivalle asiakkaalle järjestetään hänen tätä pyytäessä mahdollisuus keskustella vähintään puhelimitse sosiaalialan ammattikoulutetun henkilön kanssa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen kun asiakas on tätä pyytänyt. Tulkkipalveluita tulee käyttää, mikäli hakijan ja työntekijän väliltä puuttuu yhteinen kieli (Hallintolaki 26 §)

3.2.2 Perheen määritelmä toimeentulotukiasioissa

Toimeentulotuki on perhekohtaisesti määrättävä etuus. Perheellä tarkoitetaan toimeentulotukilaissa *yhteistaloudessa asuvia vanhempia, vanhemman alaikäistä lasta ja ottolasta, aviopuolisoa sekä miestä ja naista, jotka elävät avioliitonomaisissa olosuhteissa* (TTL 3 §). Rekisteröity parisuhde rinnastuu oikeusvaikutuksiltaan avioliittoon. Rekisteröimätön, samaa sukupuolta olevien henkilöiden yhdessä asuminen katsotaan yhteistaloudeksi, ei avoliitoksi. (Molemmille oma päätös, yhdessä asuvan normilla)

3.2.3 Toimeentulotuen hakeminen

Toimeentulotukea haetaan ensisijaisesti sähköisellä tai kirjallisella toimeentulotukihakemuksella. Vantaalainen asiakas voi toimittaa kirjallisen toimeentulotukihakemuksen Vantaan sosiaalitoimistojen asiointipisteisiin, postitse tai Kelan Vantaan neljään paikallistoimistoon. Toimeentulotukihakemuksen voi toimittaa myös sähköisesti www.vantaa.fi/esosiaalipalvelut/toimeentulotuki

Sosiaaliviranomainen voi lähettää asiakkaalle viestejä sähköpostitse vain, mikäli sillä on käytössä mahdollisuus tietoturvalliseen asiointiin eli sähköposti, jossa on riittävän vahva salausta ja osapuolet voidaan tunnistaa. Saamiensa suojaamattomien sähköpostien osalta viranomaisen tulee olla yhteydessä asiakkaaseen esimerkiksi puhelimitse tai kirjeitse. Samalla asiakkaalle tulee kertoa suojaamattoman sähköpostin tietoturvariskeistä. Tällöin asiakkaan päätösvaltaan jää, haluaako hän yhteyttä siitä huolimatta käyttää. Asiakkaaseen ei sosiaaliviranomaisten taholta olla sähköpostitse yhteydessä, koska suojattua ulkopuolista yhteyttä ei ole.

3.2.4 Hakemuksen täydentäminen

Lisäselvityksen pyytämistä harkittaessa on myös harkittava, onko vaaditun selvityksen hankkiminen asiakkaalle kohtuuton tehtävä ottaen huomioon asiakkaan olosuhteet ja muut asiassa ilmenneet seikat kokonaisuudessaan. Tulee myös harkita, onko selvitys välttämätön asian ratkaisemiseksi heti, jolloin asiakas voi toimittaa selvitykset seuraavan hakemuksen yhteydessä.

3.2.5 Toimeentulotuen määräytymisaika ja tuen myöntäminen takautuvasti

Toimeentulotukihakemus käsitellään sille ajalle, jolle asiakas hakee tukea. Päätös voidaan työntekijän harkinnan mukaan tehdä myös eri ajalle, kuin asiakas on hakenut. Toimeentulotukipäätös tehdään kokonaisille kalenterikuukausille. Jos asiakas hakee toimeentulotukea 28.2.15 toimitetulla hakemuksella helmikuulle, laskelma aloitetaan 1.2.2015 ja päätös voidaan tehdä helmikuun lisäksi myös 1.3.15 alkaen eteenpäin, mikäli hakemuksessa on riittävästi selvitystä tulevan ajan tuloista ja menoista.

Uusi asiakas

Toimeentulotukilaskelman tekeminen aloitetaan säännöllisen tulon viimeisimmästä maksupäivästä. Jos kysymyksessä on kahden viikon välein maksettava palkka, toiseksi viimeisestä palkanmaksupäivästä. Tulot ja menot sekä perusosa otetaan huomioon samalta ajalta eli yhtä pitkältä ajalta. Päätös tehdään alkaen samasta päivämäärästä, kuin mistä päivämäärästä tulot otetaan huomioon.

Loppupalkka, veronpalautus, perintö tai jokin muu kertasuoritus otetaan huomioon toimeentulotuki laskelmassa niin pitkälle kuin se riittää. Asiakkaan tosiasialliset olosuhteet on otettava huomioon, ja otettava huomioon muitakin kuin toimeentulotukeen oikeuttavia menoja, joita voidaan pitää kohtuullisina, kun asiakas esittää maksukuitit tai muun luotettavan selvityksen.

Asiakkaalta pyydetään selvitys varojen käyttötarkoituksesta ja käytöstä.

Asiakkuudessa jo oleva asiakas

Toimeentulotukilaskelman ylijäämää voi ottaa huomioon tulona seuraaville kahdelle kuukaudelle. Päätöksessä asiakkaalle **tulee ilmoittaa**, minkä verran tuloja otetaan huomioon seuraavissa päätöksissä.

Kun asiakkaalla on ollut katko toimeentulotuen saamisessa joko kielteisen päätöksen tai tulojen takia, tulee muitakin kuin toimeentulotuessa huomioon otettavia menoja ottaa huomioon tuolta ajalta. Asiakkaalta pyydetään selvitys tulojen käytöstä, ja tämän jälkeen arvioidaan, voidaanko tuloja vielä ottaa huomioon käytettävissä olevina tuloina / varoina laskelmassa.

Kun asiakas on saanut varoja kertasuorituksena huomattavan määrän, menetellään kuten uuden asiakkaan kohdalla.

Toimeentulotuki takautuvalle ajalle

Toimeentulotuki tai osa siitä voidaan erityisestä syistä myöntää takautuvasti toteennäytettyjen toimeentulotukeen oikeuttavien menojen maksamiseen. (TTL 15 §). Mikäli asiakas esittää maksamattomia perustoimeentulotukeen oikeuttavia maksamattomia laskuja (esim. vuokra/vastike, sähkölasku, julkiset terveydenhoitomenot), tehdään tuloihin ja menoihin perustuva laskelma koko ajalle, jolla maksamattomat laskut ovat erääntyneet. Mikäli takautuvalle ajalle syntyy toimeentulotukivajetta, maksamattomat, toimeentulotukeen oikeuttavat laskut maksetaan perustoimeentulotukena asiakkaan tilille tai asiakkaan suostumuksella laskuttajalle/laskuttajille. Takautuvan toimeentulotukilaskelman tekemistä varten asiakkaan tulee esittää kaikki päätöksen kannalta välttämättömät, laskujen erääntymisen ajan (alkuperäinen laskun maksupäivä) tulo- ja menotiedot. Päätös tehdään perustoimeentulotuen laskelmaan perustuen etuuskäsittelyssä. Perustoimeentulotukea voidaan myöntää takautuvasti vain maksamattomiin perustoimeentulotukeen oikeuttaviin laskuihin, ei muihin perusosamenoihin.

4 TOIMEENTULOTUEN RAKENNE JA SUURUUS

4.1 Toimeentulotuen määräytyminen ja rakenne

4.2 Perusosa

4.2.1 Perusosan sisältö ja suuruus

Perusosa kattaa ravintomenot (49 %), vaatemenot (9%), vähäiset terveydenhoitomenot, henkilökohtaisesta ja kodin puhtaudesta aiheutuvat menot, paikallisliikenteen (Vantaan sisäinen liikenne) käytöstä aiheutuvat menot, sanomalehden tilauksesta, puhelimenkäytöstä, harrastustoiminnasta ja henkilön ja perheen jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvat menot.

Alivuokra-asunnossa asuvan perusosa on yksin asuvan perusosa, samoin kuin asunnottoman, tilapäismailoituksessa asuvan henkilön.

Jos sisarukset asuvat samassa taloudessa erillisillä vuokrasopimuksilla, he muodostavat perheen ja perusosa on silloin 85 %. Jos sisarukset ovat asuneet aikaisemmin omillaan ja muuttaneet yhteen, perusosa on 100 %. Täysi vuokra tulee kuitenkin ottaa huomioon vuokrasopimuksen mukaisesti.

Jos ystävä on vuokrannut ystävälleen omasta vuokra-asunnostaan osan, kyse on alivuokrasuhteesta ja perusosa on molemmille täysi 100 %. (Vuokrasopimus tulee esittää; alivuokralaisen vuokrana max 385 e/kk). Ellei erillisiä vuokrasopimuksia/alivuokrasopimusta ole ja kyseessä on eri sukupuolta olevat henkilöt, tulee harkittavaksi avoliiton perusteet. Asiaa ratkaistaessa lähtökohtana tulee olla asianosaisten oma ilmoitus. Tapauskohteisesti voidaan ottaa huomioon asunnon koko, yhdessä asumisen kesto, vuokrasopimus, selvitykset vuokranmaksusta ja muu hakijan ja perheen asumisolosuhteista ja yhteistaloudesta saatava selvitys (STM Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013:13, sivu 70-71).

Kaikille kimpapakämpän asukkaille otetaan huomioon täysi perusosa 100 %.

Solu/kimpapakämpässä vuokrana otetaan huomioon max 500 e/kk)

Kun vanhempi asuu täysi-ikäisen perheessä tai aikuinen vanhempiensa taloudessa asuttuaan ensin omassa taloudessa, perusosa on täysi 100 %.

Vanhempansa luona asuvan henkilön, jolla on lapsi huollossaan, perusosa on yksinhuoltajan perusosa täysimääräisenä.

4.2.2 ja 4.2.3 Alennettu perusosa ja sen yhteydessä tehtävä suunnitelma

Toimeentulotukilain 10 § määrittää perusteet, joilla toimeentulotuen perusosaa on mahdollista alentaa 20 %, tai enintään 40 %. Perusosaa voidaan alentaa, jos asiakas kieltäytyy tarjotusta työstä tai työvoimapolitiisesta toimenpiteestä. Alennusta tehtäessä on noudatettava kohtuullisuusharkintaa. Päätöksen perusosan alentamisesta tekee sosiaalityön ammattihenkilö. Asiakkaalle laaditaan aktiivointi-, kuntoutus ja palvelusuunnitelma. Alentaminen voidaan tehdä enintään kahdeksi kuukaudeksi kerrallaan. Työstä tai työvoimapolitiisesta toimenpiteestä kieltäytymisen toteamiseksi edellytetään työvoimatoimikunnan lausunto asiasta. Työ- ja elinkeinotoimisto ottaa huomioon sen, jos henkilö ei tosiasiallisesti ole työkykyinen. Perusosaa alennetaan 40 % vain poikkeuksellisesti ja hyvin perustellusta syystä.

Ammatillista koulutusta vailla olevan **18–24 vuotiaan nuoren perusosaa** voidaan alentaa 20 % silloin, kun häneltä on evätty työttömyysturva perusteettoman koulutuksesta kieltäytymisen tai sen keskeyttämisen vuoksi. Alentaminen tulee aina perustua yksilökohtaiseen arvioon ja nuoren kokonaistilanteen huomioon ottamiseen. Perusosan alentaminen ei saa vaarantaa nuoren välttämätöntä toimeentuloa. Alentamisen yhteydessä on tehtävä tavoitteellinen suunnitelma elämänhallinnan parantamiseksi. Suunnitelma tehdään yhteistyössä sosiaalityöntekijän ja TE-viranomaisen (työ- ja elinkeinoviranomaisen) kanssa, ja se on tarkastettava suunnitelmassa sovituin määräajoin.

Nuorisotakuu velvoittaa sosiaalityön henkilöstöä aktiiviseen työskentelyyn niiden nuorten kanssa, jotka eivät ole minkään toimenpiteen piirissä.

Asiakkaalle tulee ensisijaisesti etsiä kuntoutusmahdollisuuksia ja hänen työkykynsä tulee arvioida. Alentamisen kohtuullisuutta harkittaessa tulee arvioida, onko käytetty kaikkia mahdollisia toimenpiteitä, ja riittääkö alennettu perusosa asiakkaan välttämättömään toimeentuloon. Suunnitelmaan kirjataan, mitä asiakkaalta edellytetään. Kun asiakas korjaa tilanteen ja menettelee suunnitelman mukaan, perusosan alentaminen lopetetaan.

Asiakkaan suunnitelma tarkistetaan kerran vuodessa ja hänen olosuhteidensa muuttuessa.

Samalla tarkistetaan työllistymissuunnitelmaa ja aktiivointisuunnitelmaa

Toimeentulotukiasiakkaiden työllistäminen ja aktiivointisuunnitelma

Kun työttömän henkilön palveluita ei voida järjestää TE-toimiston palveluna, työ- ja elinkeinotoimisto huolehtii siitä, että hänet ohjataan tarpeen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon tai opetusviranomaisen tai Kelan tai muun palvelujen järjestäjän palvelujen piiriin. Palvelut järjestetään yhteistyössä.

Aktivointisuunnitelma on pitkään työttömänä olleelle henkilölle työllistymisedellytysten ja elämänhallinnan parantamiseksi laadittava suunnitelma, jonka työ- ja elinkeinotoimisto ja kunta laativat yhdessä henkilön kanssa. Aktivointisuunnitelma on uudistettava siihen saakka, kun henkilö täyttää työttömyys-turvallain työssäoloehdon. Aktivointisuunnitelman tekemiseen osallistuu joko sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja. Ennen aktivointisuunnitelmaa on henkilölle tullut tehdä työnhakusuunnitelma (kotoutumissuunnitelma) TE-toimistossa. Jos sitä ei voida tehdä, kunnan tulee ryhtyä toimenpiteisiin aktivointisuunnitelman tekemiseksi.

Työvoiman palvelukeskus

Kaupungissa palvelee työvoiman palvelukeskus (TYP), jolla on toimipisteet Tikkurilassa ja Myyrmäessä. TYPin asiakkaaksi pääsee työ- ja elinkeinotoimiston tai sosiaalitoimiston läheteellä **tai itse hakutumalla**. Asiakkaita tulee ohjata palvelun piiriin, kun työttömyys on pitkittynyt **ja asiakkaalla on moniammatillisen palvelun tarve**.

Etuuskäsittelystä tehdään huoliseula sosiaalityöhön, kun työttömyys on pitkittynyt eikä asiakas ole toimenpiteiden piirissä eikä hänellä ole mitään suunnitelmaa.

Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on vahvistaa asiakkaan toimintakykyä.

Vantaalla kuntouttavaa työtoimintaa järjestää konserni- ja asukaspalvelut /työllisyyspalvelut.

Toimintaan ohjaututaan **aktivointisuunnitelman perusteella**. Jos työ- ja elinkeinotoimisto, kunta ja asiakas yhdessä arvioivat, että asiakas ei työ- ja toimintakykynsä asettamien rajoitusten vuoksi voi osallistua julkisiin työvoimapalveluihin tai työhön, aktivointisuunnitelmaan tulee sisältyä kuntouttava työtoiminta tai erityislakien mukaisesti sellaisia sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja. Kunnan edustaja tekee lähteen kuntouttavaan työtoimintaan aktivointisuunnitelman perusteella.

Kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa säädetään toimenpiteistä, joilla parannetaan pitkään jatkuneen työttömyyden perusteella työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavan henkilön edellytyksiä työllistyä avoimilla työmarkkinoilla sekä edistetään hänen mahdollisuuksiaan osallistua koulutukseen ja muuhun työllistymistä edistävään toimenpiteeseen. Laissa on myös säännökset asiakkaan oikeuksista ja velvollisuuksista.

Terveystieteiden palvelujen tarve arvioidaan terveyskeskuksessa.

Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalisesta kuntoutuksesta annetaan erillinen ohje.

4.3. MUUT PERUSMENOT

4.3.1 Asumismenot

Toimeentulotuessa otetaan huomioon menona välttämättömät asumiskustannukset, kuten yhtiövastike ja vuokra. Vuokranosuus voidaan maksaa vuokranantajan tilille vain asiakkaan suostumuksella. Poikkeuksena on sosiaalityön ja asiakkaan yhteinen suunnitelma, jossa on sovittu, että vuokran osuus maksetaan vuokranantajan tilille. Toimeentulotuesta voidaan maksaa vuokranantajalle vuokran osuus, mikäli asiakkaan kohdalla näin on jo pitkään toimittu (tulkitaan asiakkaan antamaksi suostumukseksi). Mikäli asiakas hakee toimeentulotukea vuokratästä, rästi voidaan maksaa vuokranantajalle. (Mikäli on epäselvää, että asiakas ei ole tästä menettelystä tietoinen, pyydetään asiakkaan suostumus. Suostumus voidaan pyytää puhelimitse, joka kirjataan asiakastietoihin). (Toimeentulotukilaki 16 §.)

Kohtuulliset asumismenot

Toimeentulotuessa huomioitavat kohtuulliset asumismenot:

(Pinta-alat Valtioneuvoston antaman asetuksen mukaan:

Henkilöluku	Pinta-ala (m ²)	Euroa (€)
1	37	675
2	57	798
3	77	926
4	90	1055
5	105	1185
6	115	1340
7	125	1418
8	135	1497
Seuraavista henkilöistä lisäys		72 €/kk / henkilö
Alivuokrana hyväksytään (kattaa sähkön ja vesimaksun)		enintään 385 € / kk
Soluasunnon kaltainen yhteis- asuminen		enintään 500 € / henkilö / kk

Suosittelusten taustalla ovat Tilastokeskuksen kokoamat tiedot keskimääräisistä kuukausivuokrista, yleis-
hyödyllisten vuokranantajien keskimääräiset vuokrat sekä tiedot Kelan asumistukeen hyväksymästä
asumisväljyydestä (neliöt/henkilö).

Tätä suositusta ei sovelleta VAV OY:n, HOAS-asuntojen, SATO:n ja VVO:n asuntoihin, mikäli asunto
on muutoin asiakkaan kannalta kohtuullisena pidettävä ja asunnot ovat saaneet valtion korkotukea.

Mikäli asiakas **asuu** asunnossa, jonka vuokra on enintään 50,00 euroa enemmän kuin perhekoon mukai-
sen asunnon kohtuuvuokra, asiakasta ei kehoteta muuttamaan edullisempaan asuntoon. Etuuskäsittelyssä
otetaan huomioon vuokra menona todellisen suuruusena. Muutosta syntyisi joka tapauksessa kustannuk-
sia, joten muuttoa ei pidetä välttämättömänä. Mikäli asiakkaan vuokra on enemmän kuin perhekoon
mukainen vuokra (+ 50 e) ja asiakas on ohjattu ja on asiakkuudessa asumisohjauksessa, vuokra otetaan
huomioon todellisen suuruusena asumisohjauksen asiakkuuden ajan. Asumisohjaus tukee asiakasta edul-
lisemman asunnon löytämiseksi.

Mikäli asiakas asuu asunnossa, jonka vuokra on yli 50,00 euroa suurempi kuin perhekoon mukainen
asunnon kohtuuvuokra, eikä asiakas ole asumisohjauksen asiakkuudessa, sosiaalialan ammatillinen hen-
kilö linjaa kehotuksen etsiä edullisempi asunto. Asiakkaalle tulee antaa kuusi kuukautta aikaa edulli-
semman asunnon löytämiseksi. Asiakkaalle tiedotetaan, että kuuden kuukauden kuluttua asumismenona
otetaan huomioon Vantaan kaupungin linjaama perhekoon mukainen kohtuuvuokra (taulukossa).
Asiakkaalle, jotka suunnittelevat muuttoa tai hakevat vuokravakuutta muuttaakseen uuteen asuntoon so-
velletaan Vantaan linjaamia kohtuuvuokria (taulukossa) harkittaessa vuokravakuuden myöntämistä.

Jos asiakkaalle on myönnetty toimeentulotukea vuokraan, sitä ei voi myöntää etuuskäsittelystä uudel-
leen samalle ajalle. Jos asiakkaalla on esim. muutosta johtuen kaksi päällekkäistä vuokraa, vuokra, jossa
asiakas tosiasiallisesti asuu on perustoimeentulotuessa huomioitava meno ja päällekkäinen asumiskus-
tannus on täydentävänä toimeentulotukena huomioitava meno. Täydentävästä vuokran myöntämisestä
päättää sosiaalityön ammatillinen henkilö. Mikäli asiakkaalle on sosiaalityön ammatillisen henkilön
toimesta myönnetty vuokravakuus muuttoon, voi etuuskäsittely myöntää muutosta aiheutuvat päälle-
kkäiset asumiskustannukset (perustoimeentulotukena huomioitavan vuokran ja täydentävänä toimeentulo-
tukena huomioitavan päällekkäisen vuokran).

Vuokra jaetaan tarvittaessa pääluvun mukaan.

18 vuotta täyttäneen, kotona asuvan lapsen osuus vuokrasta otetaan huomioon pääluvun mukaan, jos hän hakee toimeentulotukea, tai hänellä on sellaiset jatkuvat tulot, jotka kattavat hänen elinkustannuksensa.

Toimeentulotukena myönnettävä lapsen vuokraosuus maksetaan suoraan vuokranantajalle asiakkaan suostumuksella, silloin kun koko perhe on toimeentulotuen asiakkaana.

Perheen alaikäisen lapsen, jolla on säännölliset elatuksen turvaavat tulot (esim. eläke, palkka), osuus asumismenoista otetaan huomioon asumismenoissa pääluvun mukaan.

Nuoren asumiskustannusten huomioiminen etuuskäsittelyssä:

Kun nuori asuu vanhempiensa kanssa samassa taloudessa, nuoren vuokraosuutta ei eroteta huomioitavaksi hänen toimeentulotukilaskelmassaan, kun on kyse tulottomista ja opintotuella opiskelevista nuorista. Mikäli kyseisen nuoren vanhempi on myös toimeentulotuen hakija, vuokra otetaan huomioon vanhemman laskelmassa.

Asunnottomalle asiakkaalle, jolle myönnetään asumiseen tukea, laaditaan asumis-/palvelusuunnitelma. Suunnitelman mukaan tehdään ensin määräaikainen vuokrasopimus, ja jos asuminen onnistuu, tehdään toistaiseksi voimassa oleva vuokrasopimus.

Saunamaksu

Saunamaksuun myönnetään täydentävää toimeentulotukea vain, jos asunnon peseytymismahdollisuudet ovat puutteelliset (puuttuva oma pesutila). Saunamaksu on muutoin perusosalla katettava meno.

Autopaikka ja vuokraan sisältyvät tietoliikennemaksut

Autopaikasta ja asumiskustannuksiin sisältyvistä internet-yhteyksistä aiheutuvat kustannukset ovat perusosalla katettavia menoja. Jos laajakaistamaksu on pakollinen asukkaalle, eikä ole irtisanottavissa se otetaan huomioon menona.

Yhtiövastike / rahoitusvastike / korjausvastike

Yhtiövastike ja korjausvastike (voi olla myös rahoitusvastike nimellä) otetaan huomioon menona. Sellainen rahoitusvastike, joka on asuntoon kohdistuvaa velkaosuutta, ei hyväksytä toimeentulotukeen oikeuttavana menona. Vastikkeessa kerättävä alijäämä hyväksytään menona.

Asuntolainan (myös asumisoikeusasunnon ja osaomistusasunnon) lainan korot

Asiakkaan vakituksena asuntonaan käyttämän asunnon asuntolainan korot otetaan asumismenoina huomioon niiltä osin kuin ne yhdessä yhtiövastikkeen/ rahoitusvastikkeen ja lämmityskulujen kanssa ovat kohtuullisten asumismenojen rajoissa.

Harvemmin kuin kuukausittain erääntyvät asuntolainan vuosikorot otetaan huomioon kuukausittain jaettuina.

Kiinteistövero, vesi- ja jätevesimaksu, palovakuutus, polttopuut, lämmitysöljy, nuohous- ja jätemaksut sekä erillisen tontin vuokra omakoti- ja rivitaloissa asuvien osalta otetaan huomioon sisältyvinä kohtuullisiin asumiskuluihin (ks taulukko kohtuulliset asumiskulut).

Taloussähkö

Taloussähkö otetaan huomioon perheeseen, ei huoneluvun mukaan seuraavasti:

1 asukas kulutus kWh	30,00 /kk 2200
2 asukasta kulutus kWh	38,00 /kk 3000
3 asukasta kulutus kWh	43,00 /kk 3500
4 asukasta kulutus kWh	50,00 /kk 4150
5 asukasta kulutus kWh	54,00 /kk 4550

Jos sähkölaskussa on sekä taloussähkö että lämmityssähkö, katsotaan lähtökohtaisesti, että laskusta 40 % on taloussähköä joka otetaan huomioon yllä olevan kohtuullisen kulutuksen mukaan ja loput on lämmityssähköä, jonka kohtuulliset kustannukset sisältyvät kohtuullisiin asumiskustannuksiin.

Sähkönmyyntisopimukseen kuuluva vakuusmaksu otetaan huomioon.

Sähkön vakuusmaksut: myönnetään, jos sähkösopimuksen tekemiseksi vakuusmaksu on välttämätön.

Sähkön avaus- ja sulkumaksut: päätetään sosiaaliohjauksessa/sosiaalityössä.

Kotivakuutus

Kohtuulliset kotivakuutukset:

	Henkilöluku/ talous	Irtaimistovakuutus/vuosi (€)
Kerrostaloasunto	1	85
	2	105
	3	130
	Lisäksi ottaa huomioon vastuu- ja oikeusturvavakuutusta 40 €	

Omakotitalon vakuutusmaksuun vaikuttaa talon sijainti, ikä ja rakennusmateriaali, joiden perusteella vakuutusmaksu voi olla korkeampi.

	Pinta-ala (m ²)	Vakuutus/vuosi (€)
Omakotitalo	80	140
	100	160
	120	180
	Lisäneliöitä	20
	Lisäksi voidaan ottaa huomioon vastuu- ja oikeusturvavakuutus 40 €	

4.3.2 Muut kuin perusmenoihin kuuluvat asumisen menot

4.3.2.1 Vuokravakuus / takuuvuokra

Vuokravakuus/Takuuvuokra on vakuus, joka annetaan vuokranantajalle sen vahingon varalta, että vuokralainen ei täytä vuokrasuhteesta johtuvia velvoitteitaan.

Vuokravakuus myönnetään täydentävänä toimeentulotukena, silloin kun muutolle on olemassa välttämättömyysperusteet: kuten asunnottomuus, terveydelliset syyt, työhön liittyvät tai muut erityiset syyt. Vuokravakuus annetaan vuokranantajalle pääsääntöisesti maksusitoumuksena vuokrasuhteen keston ajaksi. Mikäli asiakas muuttaa toiseen kuntaan, myönnetään vakuusmaksu pääsääntöisesti yhdeksi vuodeksi. Jos muutto tapahtuu pääkaupunkiseudun sisällä, **vuokravakuus** myönnetään toistaiseksi.

Vakuuden suuruus on enintään kahden kuukauden vuokra, **kohtuullisen kk-vuokran mukaisesti**.

Kun asunto myydään edelleen ja vuokranantaja vaihtuu, tehdään uusi vuokravakuus ja vuokravakuuden edellytykset määritellään sen hetken tilanteen perusteella

Pääkaupunkiseudun kunnat Helsinki, Espoo ja Vantaa ovat sopineet, että henkilöiden muuttaessa ko. kaupungista toiseen, lähtökunta päättää toimeentulotuen myöntämisestä muuttokustannuksiin, vuokravakuuteen, ensimmäiseen vuokraan ja toimeentulotukeen kuukaudeksi eteenpäin. Mikäli asiakas on jo muuttanut alueelle, eikä hänellä ole lähtökunnassa asiakkuutta, asia käsitellään oleskelukunnassa.

Vantaan sisällä vuokravakuusasian käsittelee lähtöpaikan toimisto. Jos asiakkaalla ei ole entuudestaan asiakassuhdetta entisen toimiston alueella, tai kun viimeisestä käynnistä on kulunut vähintään kuusi kuukautta, vuokravakuushakemuksen käsittelee se toimisto, missä uusi asunto sijaitsee.

Vuokranantajalle lähetetään lyhennetty päätösote ja tiedote ”maksusitoumus vuokravakuuteen”. **Vakuus voidaan realisoida vasta vuokrasuhteen päätyttyä, jolloin se kattaa vuokrasuhteen aikana erääntyneet, maksamattomat vuokrat ja vuokralaisen asunnolle aiheuttamat vahingot vakuudessa annettuun vakuuteen saakka. (Päätöksessä vuokravakuudesta ilmoitetaan vakuuden määrä, joka on enintään kahden kuukauden vuokraa vastaava summa). Vuokravakuuden ylittävältä osalta, esim. asunnon vaurioituminen, vuokralainen vastaa korvauksista vuokranantajalle.** Vakuuden realisoimisesta vuokranantajalle ei tarvitse tehdä erillistä päätöstä. Vakuus voidaan realisoida, mikäli perusteet ovat selvät (vuokravelasta esitetty vuokrakirjanpito tai vaurioista esitetty esim. valokuvat ja alku- sekä lopputarkastusraportit ja arvio korjauskuluista tai kuitti). Realisointi edellyttää aina alkuperäisen maksusitoumuksen palauttamista sosiaaliaseman maksutukseen. Vahinkojen korvaaminen edellyttää myös, että asunnossa on tehty kirjallinen alku- ja lopputarkastus vuokranantajan ja vuokralaisen kesken. Asiakas on itse vastuussa niistä vahingoista, jotka hän on asunnossa aiheuttanut. Jos asunnon vahingoittaminen on ollut tahallista, tehdään asiakkaalle takaisinperintäpäätös sen summan osalta, joka on maksettu vakuudesta. Asiakas saattaa olla myös rikosoikeudellisessa vastuussa, sillä tahallaan aiheutettu vahinko on rikos, ja tällä perusteella seuraa vahingonkorvausvelvollisuus.

Perinnästä asiakkaalta tulee tehdä erillinen päätös. Ennen perintäpäätöksen tekemistä asiakasta tulee kuulla (varata aika/antaa mahdollisuus kirjalliseen selvitykseen tilanteestaan) ja tarkistaa asiakkaan maksukyky, jonka jälkeen voidaan tehdä perintäpäätös ja lähettää asiakkaalle lasku, joka tarvittaessa, mikäli suorituksia ei saada, voidaan laittaa perintään.

4.3.2.2 Vuokrarästi (vuokravelka)

Myönnetään sosiaalityössä ehkäisevänä toimeentulotukena. Vuokrarästin maksun yhteydessä asiakkaalle tulee laatia suunnitelma. Ennen ehkäisevän toimeentulotuen myöntämistä asiakkaalle tehdään toimeentulotukilaskelma maksamatta jääneiden vuokrien ajalta, jotta voidaan selvittää, olisiko hänellä ollut oikeutta toimeentulotukeen. Mikäli näin on, myönnetään vuokravelka perustoimeentulotukena näiltä osin.

Mikäli asiakkaalla jää vuokrat maksamatta, asiakasta velvoitetaan siirtämään Kelan asumistuen maksu suoraan vuokranantajalle ennen kuin tehdään päätös vuokravelan maksamisesta.

Lastensuojelulain säännökset tulee ottaa huomioon käsiteltäessä rästiin jääneitä vuokria. Ulosottomies tekee ilmoituksen sosiaaliviranomaiselle silloin, kun lapsiperhe on jäämässä hädän takia asunnottomaksi. Tämä perustuu ulosottokaaren 7 luvun 3 §: Jos ulosottomiehen tiedossa on, että ulosottoperusteissa tarkoitetuissa tiloissa asuu lapsia, joiden asumisen järjestäminen on epäselvää, tai välittömän huolenpidon tarpeessa olevia henkilöitä, häätöasian vireille tulosta ja siinä ilmenneistä olosuhteista on salassapitosäännösten estämättä mahdollisimman pian ilmoitettava paikkakunnan asunto- ja sosiaaliviranomaisille.

Etuuskäsittelystä annetaan häätöilmoitus/-varoitusta tiedoksi sosiaalityöhön johtavalle sosiaalityöntekijälle. Vuokranantajan suostumuksella ulosottoviranomainen voi antaa lykkäystä muuttoon enintään 6 kk, yleensä edellytyksenä tällöin on vuokrien maksaminen. Asunnottomien kohdalla voidaan ottaa huomioon esim. matkustajakodin asumismenot.

Asuntolassa asuvalle otetaan huomioon asumiskulut ja perusosa täysimääräisenä. (KHO:n päätös 2463/2002)

4.3.2.3 Asunnottoman asiakkaan tilapäinen asuminen

Tilapäiseen asumiseen sijoittuvat asunnottomat asiakkaat sopivat asunnon vuokrauksesta ja vuokraavuudesta asumispalvelua tarjoavan yksikön kanssa, jonka jälkeen asiakas voi hakea toimeentulotukea esitettyjen asumiskustannusten perusteella. Vuokrasopimuksen asianmukaisuus suhteessa asumisjärjestelyihin (kesto, käytössä oleva tila jne.) tulee aina tarkistaa ennen toimeentulotukipäätöksen tekemistä niin, että vuokra on kohtuullinen, vastaa käytössä olevia tiloja eikä vuokravakuus ole liian suuri. Asumisjärjestely tulee myös tarkistaa niin, että se turvaa hakijan asumista pidemmälle ajalle. Mikäli näin ei ole, tulee asiakkaalle tarjota toisenlaista tilapäistä asumista kunnes vakituinen asunto löytyy. Tilapäismajoitus myönnetään asiakkaalle sosiaalityössä täydentävänä toimeentulotukena. Kumppaneiden kanssa on sopimukset toimintatavoista, joita tulee noudattaa.

4.3.2.4 Muuttokulut

Päällekkäisten asumismenojen huomioon ottamista harkittaessa, on asiakkaalta pyydettävä selvitys muuton syistä. Tämä on tarpeen, jotta voidaan todeta, onko asiakkaalla ollut sellaiset erityiset olosuhteet ja tarpeet, että muutto on ollut välttämätön ja kyseessä on pitkäaikainen toimeentulotuen asiakkuus. Muutoin välttämättömyyttä harkittaessa kiinnitetään huomiota asunnon koon ja sijaintiin, perheen koon muuttumiseen, asumiskustannuksiin ja työmatkoihin **liittyvät perusteet**. Asiakkaan tulee ensisijaisesti järjestää muutto itse edullisinta tapaa käyttäen. Asiakas tekee itse sopimuksen esim. autovuokraamon kanssa. Mikäli asiakas ei itse pysty järjestämään muuttoa omalla tai vuokraamallaan autolla, noudatetaan muutto- ja varastointipalveluiden järjestämisestä tehtyä sopimusta. LINKKI: Sopimus muuttopalvelujen hankinnasta

Toimeentulotukipäätös tulee tehdä ennen muuttoa. Erityisestä syystä muuttokustannukset voidaan myöntää jälkikäteen, mikäli asiakkaalla on muutoin oikeus toimeentulotukeen ja lasku on maksamatta. Toimeentulotuen myöntämisestä maksamattomaan laskuun päättää oleskelukunta. Maksusitoumukseen kirjataan euromäärä, joka maksetaan toimeentulotukena. Pääkaupunkiseudun kunnat, Helsinki, Espoo ja Vantaa ovat sopineet, että henkilöiden muuttaessa ko. kaupungista toiseen lähtökunta päättää toimeentulotuen myöntämisestä muuttokustannuksiin, vuokravakuuteen, ensimmäiseen vuokraan ja toimeentulotukeen kuukaudeksi eteenpäin. Tällä sopimuksella poiketaan siitä pääsäännöstä, että toimeentulotukea myöntää yleensä oleskelukunta.

Lankapuhelimen siirtokulut otetaan menona huomioon.

4.3.2.5 Tavaroiden säilytys varastossa

Pääsääntöisesti asiakas etsii itse irtaimistollleen varastointitilan.

Varastoinnin tarpeeseen vaikuttaa asunnottomuus ja toimeentulotuen tarve. Varastointipalveluista on tehty ostopalvelusopimus, **josta** palvelut tulee hankkia, **sopimusehdoin**.

Varastointiaika on korkeintaan **6 kuukautta**, mikäli asiakkaalla ei ole esittää erityisiä perusteita pidemmälle säilytysajalle. Päätös perustuu sosiaalityöntekijän harkintaan ja suunnitelmaan.

Päätöstä tehtäessä asiakkaalle tulee selkeästi kertoa varastoinnin määräaika ja se, että määräajan päätyttyä asiakas vastaa itse varastointikuluista. Varastoinnista vastaava yritys on oikeutettu hävittämään varastossaan olevan asiakkaan omaisuuden, kun sitoumus päättyy, mikäli kustannuksista ei vastata. Sosiaalitoimi vastaa varastoinnista ja varastoinnin kuluista vain ajalla, jolle päätös toimeentulotukena myönnetystä varastoinnista on tehty.

LINKKI: Sopimus varastointipalvelujen hankinnasta

4.3.3 Terveystenhoitomenot ja asiakasmaksut

Toimeentulotukeen hyväksytään menona pääsääntöisesti julkisen terveydenhuoltopalveluiden kustannukset. Yksityisistä terveydenhuoltopalveluista aiheutuvat kustannukset voidaan ottaa huomioon poikkeuksellisesti asiakaskohtaisesti, kun asiakkaan tarvitsemaa hoitoa ei ole saatavissa julkisessa terveydenhuollossa, hoidon kiireellisyys tai jatkuva hoitosuhde sitä perustellusti edellyttävät.

Toimeentulotuki terveydenhuoltomenoihin myönnetään aina perustoimeentulotukeen kuuluvana menona, myös silloin kun avustaminen perustuu harkintaan esimerkiksi asiakkaan tuloylijäämän perusteella.

Mikäli asiakas on maksanut terveydenhoitomaksuja itse, meno otetaan huomioon perustoimeentulotukeen sisältyväksi ja toimistosihteeri maksaa maksun asiakkaan tilille. **Alkuperäinen maksettu kuitti** jää maksatusajon tositteeksi. Lasku maksetaan pääsääntöisesti eräpäivän mukaisella päätöksellä. Lääkelaskut maksetaan ostopäivän mukaisella päätöksellä.

Kotihoidon maksut

Kotihoidon maksuihin haetaan pääsääntöisesti maksuvapautusta. Mikäli maksun alentamiseen kotihoidon toimesta ei ole perusteita, lasku otetaan huomioon asiakkaan toimeentulotuessa menona. Jos kotihoidon asiakkaalle on jo tehty lasku, sitä ei voi mitätöidä vaan se otetaan huomioon menona sellaisenaan. Ruokapalvelumaksuun ei myönnetä toimeentulotukea, jos laskelmassa käytetään täyttä perusosaa, joka sisältää ruokamenot. Asiakkaalle voidaan antaa todistus toimeentulotuen saannista maksuvapautus/-alennushakemusta varten.

Fysioterapia /Fysikaaliset hoidot

Terveyskeskuksen lääkärin määräämät hoidot otetaan huomioon, jos lääkäri on määritellyt hoidon välttämättömäksi. Mikäli asiakas ei saa välttämättömäksi katsottua fysikaalista hoitoa kunnallisena palveluna, hankitaan se lääkinnällisen kuntoutuksen ostopalveluna ja hankintapaikasta päättää alueen lääkinnällisen kuntoutuksen työryhmä. **Kunnallisena palveluna annetut fysikaalisen hoidon laskut otetaan asiakkaan menona huomioon etuuskäsittelyssä. Yksityisessä hoitopaikassa annetun hoidon laskujen osalta harkinta on sosiaalialan ammatillisella henkilöllä.**

Psykoterapian omavastuuosuudet otetaan huomioon toimeentulotukimenona, jos asiakkaalla on Kelan kuntoutuspäätös. **Meno voidaan ottaa huomioon etuuskäsittelyssä.**

Äänihieronta (Voice Massage) – hoitoa ei saa kunnallisena palveluna. Toimeentulotukea voidaan myöntää erityisin perustein, kun kunnallisen lääkärin lausunnon mukaan hoito on välttämätön. **Menon osalta toimeentulotukipäätöksen allekirjoittaa sosiaalialan ammatillinen henkilö.**

Suun terveydenhoito

Toimeentulotuen asiakkaiden edellytetään käyttävän julkista terveydenhuoltoa. Hammashoidosta ja muista suun terveydenhoitoon liittyvistä tehtävistä (mm. protetiikka) huolehtii Vantaalla suun terveydenhuollon liikelaitos.

Mikäli asiakas asioi yksityisellä hammaslääkärillä ilman suun terveydenhuollon lähetettä, voidaan hänelle ottaa huomioon julkisen terveydenhuollon kustannusarvion mukaiset kustannukset. Asiakas on itse velvollinen toimittamaan kustannusarvion suun terveydenhuollosta hakemuksensa perusteeksi.

Proteettisesta hoidosta annetaan erikseen maksusitoumus. Selvistä pienistä korjauksista ei tarvitse esittää arviota eikä maksusitoumusta etukäteen.

Jos toimeentulotukiasiakas esittää suun terveydenhuollon lausunnon välttämättömästä proteettisesta hoidosta ja kustannusarvio on alle 1500 €, etuuskäsittelijä voi tehdä päätöksen.

Jos kustannukset ovat yli 1500 € tai hoito jatkuu aiemmin tehdyn suunnitelman jälkeen tai jos kyseessä on uusi asiakas (jolloin selvitetään toimeentulotuen tarve) päätöksen tekee sosiaalityön ammattilainen. Mikäli toimeentulotuen tarpeen arvioinnin jälkeen selviää, ettei asiakkaalla ole oikeutta toimeentulotukeen, ohjataan asiakas asioimaan sosiaaliseen luototukseen. Asiakasta ohjataan tarvittaessa tekemään maksusuunnitelma hoitotahon kanssa.

Jos asiakas anoo hammasimplantteja, pyydetään ensin suun terveydenhuollon selvitys muista hoitovaihtoehdoista. Implantit myönnetään harkinnalla vain, jos ei voida tehdä proteettista hoitoa sairauden (esim. anoreksia) vuoksi. Selvityksen jälkeen arvioidaan hakijan tulojen perusteella oikeus toimeentulotukeen. Tarvittaessa asiakas ohjataan sosiaaliseen luototukseen.

Yksityisen hammashoidon osalta pyydetään suun terveydenhuollosta arvio välttämättömän hoidon kohtuullisista kustannuksista, joiden omavastuuosuus voidaan hyväksyä menona.

Silmälasit ja silmälääkärin palkkio

Toimeentulotukea voidaan myöntää silmälaseihin näkökyvyn muutosten vuoksi. Piilolinssihin voidaan myöntää tukea vain, mikäli niiden ostoon on selkeä terveydellinen peruste tai työn vaatimukset. Asiakasta ohjataan pyytämään kustannusarvio sopimusliikkeistä sosiaalitoimea varten. Jos asiakas hankkii silmälasit omatoimisesti, voidaan toimeentulotukea myöntää jälkikäteen sopimusliikkeiden taksojen mukaan.

LINKKI: Silmälasien korvaaminen toimeentulotukena/hankintapaikat/sopimushinnat

Silmälääkärin palkkiosta otetaan huomioon omavastuuosuus (asiakkaan tulee ensin hakea Kela:sta korvaus ennen menon huomioimista) niissä tapauksissa, joissa optikko ei ole voinut määrätä silmälaseja. Maksusitoumus voidaan tehdä vain sellaiseen silmälääkäriin, jossa on Kelan suorakorvaus käytössä.

Lääkkeet ja muut terveydenhoitomenot

Lääkärin (sekä julkisen terveydenhuollon että yksityisen lääkärin) sairauden hoitoon määräämät, sairausvakuutuksen korvaamat lääkkeet myönnetään **perustoimeentulotukena** maksettuja kuitteja (**kuitti alkuperäisenä**) ja reseptiä vastaan. Poikkeuksena ovat keskushermostoon vaikuttavat lääkkeet, joihin pääsääntöisesti tarvitaan hoitavan lääkärin resepti. On myös lääkkeitä, joihin ei saa sairausvakuutuksen korvausta, mutta jotka silti voivat oikeuttaa toimeentulotukeen silloin, kun ne on määrätty sairauden hoitoon.

Kun toimeentulotukipäätökseen on hyväksytty terveydenhoitomenot, maksatuksen toimistos sihteeri voi päätöksen ajalta laittaa maksuun ilman erillistä päätöstä seuraavat terveydenhoitomenojen omavastuu-osuudet (maksusitoumuksella, kuitteja, laskuja, reseptejä ja kuitteja vastaan):

- Kunnallisen hammashoidon laskut (ei proteettista hoitoa),
- hoitomaksut perusterveydenhuollossa sairaaloiden poliklinikoilla ja vuodeosastoilla, kun kokonaisuhoito kestää on ollut alle 30 vrk,
- hoitoon liittyvät lääkärinlausunnon maksut (ajokorttilausuntoa lukuun ottamatta),

- poliklinikkakäyntien, päiväsairaalan ja julkisen terveydenhuollon fysioterapian maksut,
- sairaankuljetuksen maksut, haavanhoitotuotteet,
- julkisen terveydenhuollon lääkärin sairauden hoitoon määräämät lääkkeet,
- yksityisen silmälääkärin, hammaslääkärin, gynekologin ja työterveyslääkärin sairauden perusteella määräämät lääkkeet ja ehkäisyvalmisteet (pillerit, kierukka, ehkäisyrengas, ehkäisykapseli),
- ambulanssissa suoritettujen toimenpiteiden ja hoitojen maksut,
- annosjakelun kustannukset tai annosjakelun omavastuuosuus,
- julkisen terveydenhuollon rokotusohjelman mukaiset rokotteet, jos niistä on maksu (vapaaehtoiset rokotukset, jotka asiakas itse kokee tarpeelliseksi, eivät kuulu toimeentulotuessa hyväksyttäviin menoihin.)
http://www.thl.fi/fi_FI/web/rokottajankasikirja-fi/aikuiset

Ulkomailta ostetut, suomalaisella reseptillä hankitut lääkkeet otetaan huomioon, jos asiakas esittää saaneensa lääkkeitä sv-korvauksen.

Mikäli asiakkaalle on myönnetty toimeentulotukea terveydenhoitomeneihin, päätöksen liitteenä asiakkaalle postitetaan maksusitoumus apteekkiin, joka on voimassa myönteisen toimeentulotukipäätöksen ajan. Jos toimeentulotukipäätös kattaa julkisen terveydenhuollon lääkärin lisäksi myös yksityisen erikoislääkärin (esim silmälääkärin tai gynekologin) määräämät lääkkeet sairauden perusteella, kyseisen erikoislääkärin myöntämistä lääkkeitä tulee olla erillinen maininta maksusitoumuksessa. Tarvittaessa maksusitoumusta voidaan rajata siten, että hyväksytään vain yhden nimetyn lääkärin tai terveysaseman määräämiä lääkkeitä.

Korvausta ennaltaehkäisevistä lääkkeitä maksetaan vain silloin, kun niiden hankinnalle on erityiset perusteet. Toimeentulotukena voidaan myöntää raskauden ehkäisyyn tarkoitettuja valmisteita, tupakan vieroituksen hoitoon käytettäviä lääkkeitä, erektiolääkkeitä sekä huume- tai alkoholiriippuvuuden hoidossa käytettäviä valmisteita silloin, kun niihin on lääkärin määräys.

Lääkevaihdon piiriin kuuluvista valmisteista otetaan huomioon hinnaltaan edullisimmat (ns. hintaputkessa olevat) valmisteet. Jos lääkäri on kieltänyt lääkevaihdon, korvataan lääke lääkärin määräyksen mukaisesti. Jos potilas kieltää lääkevaihdon, ylimääräistä omavastuuosuutta ei oteta huomioon toimeentulotuen määräytymisessä.

Kun sv-korvattavien lääkekulujen lisäkorvausosuus (maksukatto) on täyttynyt, lähettää Kela asiasta ilmoituksen potilaalle. Esittämällä ilmoituksen apteekissa potilas saa lisäkorvauksen tarkoituksenmukaisista lääkekustannuksista automaattisesti.

Jos etuuskäsittelyssä on aihetta epäillä lääkkeiden väärinkäyttöä, täytetään huoliseula. Sosiaalityöntekijän on hakeuduttava yhteistyöhön hoitavan lääkärin kanssa tilanteen arvioimiseksi ja asiaan puuttumiseksi. Ennen yhteydenottoa lääkäriin tulee hankkia asiakkaan suostumus. Jos asiakas kieltäytyy, tulee harkita asian tarkoituksenmukaisuus sosiaalihuollon/terveydenhuollon salassapitosäännökset huomioiden. Apteekit saavat antaa maksusitoumuksella lääkkeet vain henkilölle, joka esittää Kelakortin. Apteekin lääkeannosjakelupalkkio otetaan huomioon lääkemenona.

Terveydenhoitomenot, joihin tarvitaan erillinen sosiaalityön harkintaa edellyttävä päätös/sosiaalityön yksilöity ohjeistus etuuskäsittelylle ja maininta maksusitoumukseseen:

- Yksityisen terveydenhuollon määräämät lääkkeet
- vitamiinit, hivenaineet, ravintolisät, äidinmaitokorvikkeet
- kuulolaitteen paristot
- ortopediset tuotteet mm. tukisukat
- happipullot
- synnytyssairaalan perhehuone ja tukihenkilön maksu
- lääkkeet, jotka eivät kuulu Kelan korvattavuuden piiriin (ks. viitehintajärjestelmä)

- röntgenkuvat
- aurinkolasit
- lääkärinlausunto ajokorttia varten
- rokotteet, jotka eivät kuulu kansalliseen rokotusohjelmaan
- muun kuin julkisen terveydenhuollon hedelmöityshoidoista aiheutuneet kustannukset.

Toimeentulotukea ei myönnetä peruuttamattomasta poisjäännistä lääkärin tai hammaslääkärin vastaanotolta. Määrättyä maksua ei makseta toimeentulotukena vaan terveydenhuoltolaitos laskuttaa näistä aina asiakasta ja perii tarvittaessa maksun ulosottoteitse.

Sairaalamaksut sekä sosiaalihuoltolain mukainen laitoshoido

Alle **30 vrk** sairaalahoito voidaan maksaa etuuskäsittelystä peruspäätöksellä. Yli **30 vrk:n** hoidosta tehdään erillinen päätös laskun osalta. Perusosaa ei tarkasteta ennen kuin hoito on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään **30 vrk**. Tämän jälkeen laitoshoidon jatkuessa laskelmassa otetaan huomioon perusosana **51 %** prosenttia täydestä perusosasta (vähennetään perusosan ruokaosuus 49 %).

Sairaalalaskuun mahdollisesti sisältyvään puhelinlaskuun ei myönnetä toimeentulotukea, puhelinkustannukset sisältyvät perusosaan. Sairaalan perhehuonekustannuksien osalta päätöksen tekee sosiaalialan ammatillinen henkilö.

Jos hoito muuttuu pitkäaikaishoidoksi, hoitava yksikkö määrittää asiakkaalle tulojen mukaisen pitkäaikaisen laitoshoidon maksun.

Lapsettomuushoito

Tutkimusten ja hoidon osalta asiakkaan tulee käyttää julkista terveydenhuoltoa. Sairausvakuutuksesta korvattavat lääkkeet otetaan menona huomioon riippumatta siitä, ovatko ne julkisen terveydenhuollon lääkärin tai yksityislääkärin määräämät.

Erityisravinto

Asiakkaalta pyydetään lääkärinlausunto erityisravinnon tarpeen osoittamiseksi. Tarvittaessa sosiaalityön ammatillainen konsultoi ravitsemusterapeuttia erityisravinnon tavallista suuremmista kustannuksista. Jos konsultointi tehdään asiakkaan nimellä, siihen tarvitaan asiakkaan suostumus. Nimettömänä voidaan konsultoida ilman suostumusta.

Jos ravitsemusterapeutin arvio (esim. 54€ / kk) ylittää Kelan korvaaman erityisruokavaliokorvauksen 21€ / kk otetaan huomioon erotus täydentävänä toimeentulotukena, mikäli asiakas toimittaa esim. ravintoterapeutin tekemän arvion kustannuksista ja erityisperusteet täyttyvät.

4.4 Täydentävä toimeentulotuki

4.4.1 Lasten päivähoitomenot ja iltapäiväkerhot

Lasten päivähoitomenot kunnallisessa päivähoidossa voidaan **tilapäisesti** (1-3 kk) uudella asiakkaalla ottaa huomioon menona maksettujen laskujen osalta.

Maksamattomien laskujen osalta ja toimeentulotuen tarpeen jatkuessa kehoitetaan kunnallisiin maksuihin hakemaan maksuvapautus tai alennus. Maksuvapautushakemus toimitetaan **varhaiskasvatuspalveluihin**, ja siihen tulee liittää kaikki tulotositteet ja todistus toimeentulotuen saamisesta. Päivähoitomaksu tarkistetaan vuosittain.

Maksunalennusta haetaan **Varhaiskasvatuspalveluista**, os. Asematie 10, 01300 Vantaa.

Maksua voidaan tarkistaa myös vuoden ajalta.

Iltapäiväkerhomaksu myönnetään, jos vanhemmat eivät voi hoitaa lapsia esim. työssäkäynnin tai kurssin takia.

4.4.2 Tavanomaista suuremmat vaatemenot

Vaatteisiin voidaan myöntää erikseen toimeentulotukea kunnallisen omalääkärin tai sairaanhoitajan lausunnolla, jos tarve johtuu sairaudesta (esim. äkillisestä painon muutoksesta). Vaatteista päätöksen tekee sosiaalityön ammattilainen.

Pitkäaikaiselle asiakkaalle (asiakkuus vähintään vuoden) asiakkaalle voidaan myöntää romaninaisen hameeseen **etuuskäsittelyssä** toimeentulotukea kahden vuoden välein 450,00 euroa. Romanihameen hankintaan myönnetty maksusitoumus on voimassa vain Suomessa. Ulkomailta hankittu hame korvataan jälkikäteen kuittia vastaan, mikäli asiakkaalla on oikeus toimeentulotukeen. (KHO:n päätös 7.4.2000/686)

4.4.3 Välttämätön kodin irtaimisto

Pesukone voidaan myöntää **etuuskäsittelyssä** lapsiperheelle tai toimeentulotuen pitkäaikaisasiakkaalle, jos taloyhtiössä ei ole pesutupaa. Pesukoneen myöntämisen perusteena **sosiaalityön harkinnalla** voi olla myös pitkäaikainen tai vaikea sairaus, joka vaikeuttaa liikkumista. Asiakkaan tulee aina perustella pesukoneen hankinnan tarve.

Pesukoneeseen myönnetään, kun se on perusteltua, yksinasuvalle korkeintaan **300 €** ja perheelle **350 €**. Pesukoneen myöntämisen yhteydessä myönnetään myös koneen kuljetus, ja asennus sekä tarvittaessa vanhan koneen poisvienti edullisimman hinnaston mukaisesti (ei tarpeettomia lisäpalveluja).

Etuuskäsittelijä voi myöntää täydentävää toimeentulotukea **välttämättömään kodin irtaimistoon**. (**Välttämättömät kodin hankintoihin** tulee olla erityiset perusteet esim. ensiasunto.) Mikäli asunnon irtaimisto on tuhoutunut, mahdollisesta kotivakuutuksesta tulee ensisijaisesti hakea korvauksia kodin hankintoihin. Myös lastensuojelun jälkihuoltoon nuoren itsenäistymisvarat voivat olla ensisijaisia nuoren ensiasunnon hankinnoissa, harkinnan tekee jälkihuollon sosiaalityö.

Ensisijaisesti kodin välttämättömät hankinnat tulee tehdä edullisin hinnoin kierrätystä hyödyntäen (mm. SPR-kierrätyskeskukset, Pakilan työkeskus, Pääkaupunkiseuden kierrätyskeskus yms vaihtoehdot).

Etuuskäsittelyssä myönnettävät välttämättömät kodin hankinnat:

Sänky	90,00 euroa
Parisänky	130,00 euroa
Pinnasänky (sis. patjan)	90,00 euroa
Patja	50,00 euroa
Ruokapöytä ja tuolit	140,00 euroa
Matot, lamput, verhot max.	60,00 euroa
Ruokailu- ja siivousvälineet	60,00 euroa

Kuljetuksesta asiakkaan tulee ensisijaisesti huolehtia itse, tarvittaessa kuljetukseen voidaan myöntää enintään 50,00 euroa.

Mikäli asiakas tarvitsee muuta kuin välttämätöntä kodin irtaimistoa, **päätöksen tekee sosiaalityön ammatillinen henkilö**.

Kodin hankintoihin myönnetään pääsääntöisesti tukea maksusitoumuksella tai kuittia vastaan yllä mainitun enimmäishinnoin.

Asiakkaan erityisolosuhteet tulee ottaa huomioon myös silloin, kun asiakkaalla on apuväline: hankittavan tavarat tulee olla sellainen, että apuvälineen käyttö on mahdollista. **Erityisolosuhteiden arvioimisessa** suositellaan **sosiaalityön ammatillisen henkilön** kotikäyntiä ennen toimeentulotuen myöntämistä.

4.4.4 Lastentarvikkeet

Seuraaviin lastentarvikkeisiin voidaan myöntää **etuuskäsittelyssä** toimeentulotukea enimmäishintoina: Lastentarvikkeiden hankinnoissa tulee ensisijaisesti hyödyntää kierrätysvaihtoehtoja. Etuuskäsittelyssä voidaan myöntää lastentarvikkeisiin seuraavasti:

Vaunut **130,00 €**

Rattaat 100,00 €

Yhdistelmävaunut 250,00 € (tällöin ei myönnetä enää erikseen rattaita)

Kaksosten vaunut **250,00** euroa.

Lasten turvakaukalo on ja turvaistuimeen ei myönnetä toimeentulotukea.

4.4.5 Lasten harrastusmenot

Jos asiakkaalle on tehty lasten harrastusmenoja koskeva suunnitelma, siitä tulee ilmetä eriteltynä, mitä maksetaan ja kenen osalta, kuinka paljon, minkä ajan ja mikä on maksutapa.

Lasten harrastusmenoja otetaan huomioon perheen erityisten olosuhteiden kuten pitkäaikaisen toimeentulotuen saamisen, pitkäaikaisen tai vaikean sairauden tms. olosuhteen tai erityisen tarpeen perusteella syrjäytymistä ehkäisevänä ja kehitystä tukevana toimintana.

Harrastusmenoja ovat mm. musiikki- ja kuvataidekoulujen maksut, kerhomaksut, joukkuelajien kausimaksut, lisenssit ja erilaiset tarvikkeet. Periaatteena pidetään, että lapsen ei tarvitse luopua harrastuksestaan, kun perhe tulee toimeentulotukiasiakkuuteen. Kutakin lasta tuetaan yhteen harrastukseen. Jos samaa harrastustoimintaa järjestetään kustannuksiltaan halvempaan vaihtoehtona, voidaan tuki määritellä tämän mukaan.

Toimeentulotuen asiakasperheelle voidaan **etuuskäsittelyssä** myöntää yhteen ohjattuun harrastukseen / lapsi/vuosi korkeintaan seuraavasti:

3-5 -vuotiaalle 55 €

6 - 11 -vuotiaalle 350 €

12 - 17 -vuotiaalle 420 €

Mikäli kouluikäinen lapsi käy esimerkiksi musiikkiopistoa tai kuvataidekoulua, myönnetään perusopetuksen vuosimaksu / lapsi. Musiikkiopiston ja kuvataidekoulun maksuihin asiakas voi hakea maksun alennusta. Mikäli harrastuskulut ovat tätä suuremmat ja harrastuksen katsotaan tukevan lapsen /nuoren selviytymistä, tulee siitä tehdä erillinen sosiaalityön suunnitelma.

Suunnitelmaan voidaan kirjata, miltä osin perhe osallistuu kustannuksiin.

Etuuskäsittelyssä lasten harrastusten varustehankintojen myöntäminen edellyttää perheen pidempiaikaisen toimeentulotuen asiakkuutta.

Harrastusten varustehinnoista voidaan etuuskäsittelyssä myöntää toimeentulotukea seuraavasti:

Sukset	90 €
luistimet	40 €
alle 10 v polkupyörä	85 €
yli 10 v polkupyörä	170 €
Pyöräilykypärä	20 €

Polkupyörää ei myönnetä alle kouluikäiselle lapselle. Kouluikäiselle lapselle suositellaan ensisijaisesti käytetyn pyörän hankkimista.

Lasten harrastusmenoista ja harrastusvarusteista päättää sosiaalialan ammatillinen henkilö, mikäli perheellä ei ole pitkäaikaista toimeentulotuen asiakkuutta.

4.4.6 Lapsen tapaamisoikeuden toteuttamisesta aiheutuvat menot

Toimeentulotukea myönnetään yleensä tapaamissopimuksen mukaisiin tapaamisiin. Toteutuneista tapaamissopimuksen mukaisista tapaamisista pyydetään riittävä selvitys esim. toisen vanhemman allekirjoittama kirjallinen todistus tai vankilassa tavattaessa suunnitelma tapaamisista. Toteutuneista tapaamisista aiheutuneita kustannuksia otetaan toimeentulotukea määrättäessä huomioon lapsen iän mukainen perusosa täysimääräisenä. Jos asiakas esittää erityisperusteluja, tulee sosiaaliohjaajan /erityissosiaaliohjaajan/sosiaalityöntekijän päättää asiasta.

Yli 14 vrk kestävien tapaamisten kustannusten jaosta vanhempien tulee sopia keskenään.

Se kunta, jossa vanhempi asuu, myöntää tapaamisoikeuden toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin tarvittaessa toimeentulotukea.

Huostassa olevien lasten ja heidän vanhempiensa välisestä yhteydenpidosta aiheutuviin kustannuksiin tarvittaessa avustaa kunta, jonka huostassa lapset ovat. Toimeentulotuen myöntäminen saattaa tulla kysymykseen tilapäisesti, mikäli hakijalle ei korvata kuluja lastensuojelusta. (KHO:n päätös 73/2006)

Tapaamisoikeus on tapaamissopimuksen mukaisesti laskettava, yleensä tuomioistuimien päätöksellä pe-su viikonloput, joihin kuluu 2 vrk. Menoina otetaan huomioon kahden päivän lapsen normimeno. Tämän ylittävistä tapaamisista tulee olla virallinen päätös (muut vuorokaudet ja lomat) tai sosiaalityön suunnitelma (**aikuissosiaalityö tai** lastensuojelu). Lasten tapaamisista aiheutuneet matkakulut otetaan huomioon edullisimman matkustustavan mukaan.

Lasten tapaamiskulut (lapsen ja saattajan matkakulut ja lapsen perusosa/tapaamispvä) myönnetään etuuskäsittely-yksiköstä. Lasten tapaamiskulut myönnetään pääsääntöisesti takautuvasti, toteutuneiden tapaamisten mukaan. Etuuskäsittely-yksikössä ei käsitellä takautuvia tapaamiskuluja pidemmältä kuin yhdeltä kuukaudelta takautuvasti. Vanhemman tapaamiskulujen matkakustannuksista tapaamaan lastaan toiselle paikkakunnalle ja muusta lapsen tapaamisesta aiheutuvista kustannuksista päättää sosiaalialan ammatillinen henkilö.

4.4.7 Hautauskulut ja perunkirjoitus

Hautauspalveluiden järjestämisestä vantaalaisille toimeentulotuen asiakkaille on voimassa hankintasopimus. **Hautauskulut voidaan myöntää hankintasopimuksen mukaisesti etuuskäsittelyssä.** Toimeentulotukea hautauskuluihin edellytetään haettavan ennen hautausta. Hautauksen jälkeen esitetyistä hautauskuluista voidaan korvata sopimusliikkeen mukainen taksa.

Toimeentulotukea myönnetään välttämättömiin hautauskuluihin, kun kuolinpesä on varaton. Ensisijaisesti käytetään tuhkahautausta. Seurakunnan uurnapaikka voidaan hyväksyä maksettavaksi.

Arkkuhautaaminen on mahdollista, kun vainajalla on hautapaikka olemassa, tai sukulaiset /läheiset sellaisen hankkivat. Erityisestä syystä (esim. uskonnolliset syyt) käytetään arkkuhautautusta. Uuden hautapaikan maksaminen tulee harvoin kysymykseen. Hautakiven siirtokulu välttämättömänä kuluna haudan avaamisesta hyväksytään menona. Hautaukseen annetaan maksusitoumus, joka faksataan hautaustoimistoon.

Hautauskuluja myönnettäessä tehdään perintä pesän varoista, mikäli pesä ei ole varaton.

LINKKI: Hautauskulut ja hautaustoimiston yhteystiedot

Kun on kyse lähiomaisen hautajaisista, **etuuskäsittelyssä voidaan myöntää** toimeentulotukea kukkavihkoon enintään 40 € ja matkakuluihin sekä **sosiaalityön harkinnalla** hautajaisvaatteisiin.

Lähiomaisia ovat yleensä isovanhemmat, vanhemmat, sisarukset, omat lapset tai otto-/kasvatillapset.

Perunkirjoitus

Perunkirjoitusvelvollisuus on ensisijaisesti omaisten tai muiden läheisten velvollisuus.

Perunkirjoitusvelvollisuuden laiminlyönti voi johtaa veroseuraamuksiin.

Verotoimisto voi myös ilmoittaa käräjäoikeudelle, että perunkirjoitusta ei ole tehty, ja sieltä voidaan määrätä pesänselvittäjä. Pesänselvittäjää ei yleensä määrätä varattoman pesän selvittämiseksi.

Sosiaalitoimi ei hoida perunkirjoituksia, vaikka omainen jättäisi sen tekemättä. Mikäli asiakas on kuollut sairaalassa, sairaalan sosiaalityöntekijä hoitaa asiaa: tarvittaessa käräjäoikeudesta määrätään edunvalvoja. Jos kuolinpesässä on varoja, siirretään asia oikeusaputoimiston tai hautaus-toimiston hoidettavaksi.

Vainajalta maksamatta jääneet maksut eivät oikeuta toimeentulotukeen, vaan ne ovat kuolinpesän velkaa, ja ne lähetetään omaiselle, jolle ilmoitetaan velvollisuudesta tehdä perukirja.

Mikäli omaisia ei ole, mutta pesässä on varoja, voi perunkirjoituksen tekemisen antaa asianajajankin tehtäväksi, tai sopimustoimiston tehtäväksi. Palkkiot maksetaan tällöin pesän varoista, ei kunnan.

Pesän varoista suoritetaan kohtuulliset hautaus- ja perunkirjoituskustannukset sekä pesän hoidosta, hallinnosta ja selvityksestä johtuvat tarpeelliset kustannukset (pesänselvitysvelat).

4.5 Toimeentulotuessa huomioitavat tulot

Tuloina otetaan huomioon käytettävissä olevat tulot.

Apuraha on käytettävissä olevaa tuloa ja otetaan huomioon toimeentulotuessa.

Työttömyyskassan ja ammattiliiton jäsenmaksut otetaan huomioon tulojen vähennyksenä toimeentulotuessa, mikäli asiakas on edelleen oikeutettu ansiosidonnaiseen päivärahaan. Kela:n työttömyysetuudelle siirtyneet asiakkaat ohjataan hakemaan liitosta/kassasta vapautusta maksuista, ellei maksun maksamiseen ole erityisperustetta, kuten riita-asia vireillä työnantajaan.

Vakuutuskorvaukset otetaan huomioon tulona siltä osin, kun niillä ei tositteellisesti ole maksettu toimeentulotuessa hyväksyttäviä menoja, esim. hajonneet silmälasit. Mikäli korvaus on maksettu kivusta ja särystä, ja asiakas esittää hoitokuluja tältä osin, kulut vähennetään maksetusta korvauksesta täysimääräisinä.

Kelan maksaman työttömyyskorvauksen huomiointi

Työttömyyskorvausta otetaan huomioon 20 päivältä/kk, kerrointa ei käytetä, **ei oteta huomioon ns. 13. erää.**

4.6 Toimeentulotuessa huomioitavia menoja

4.6.1 Edunvalvojan palkkio

Edunvalvojan **palkkio** muodostuu asetuksen 696/2012 mukaan vuotuisesta perusmaksusta sekä lisämaksuista.

Perusmaksu on 440 € vuodessa ja 280 € pienituloisella, jolla ei ole varallisuutta (vuositulo on alle 14 000 €).

Lisämaksuja ovat **aloitusmaksu** 200 €, **toimenpidemaksu** 200 €, 300 € tai 600 € toimenpiteen vaativuudesta ja päämiehen varallisuudesta riippuen.

Omaisuuksien hoitamisesta perittävä lisämaksu on 2 % varallisuuden arvosta. Palkkion enimmäismäärä saa olla enintään 18 % päämiehen laskennallisesta vuositulosta.

(Laskennallisen vuositulon laskeminen: Valtioneuvoston asetus edunvalvojan palkkion suuruudesta 696/2012 5 § Palkkiorajoitin on 18 % vuositulo – 5727,44 €)

Jos edunvalvonta on kestänyt alle vuoden, peruspalkkion ja omaisuuden hoitamisesta perittävän lisämaksun yhteismäärä jaetaan 12 ja kerrotaan tehtävän hoitamista vastaavien kuukausien määrällä.

Edunvalvojalla on myös oikeus saada kohtuullinen **korvaus kuluista**.

Kokonaispalkkion määrään vaikuttavat lisäksi muun muassa edunvalvojan suorittamat toimenpiteet ja päämiehen varallisuus.

Maistraatti perii vielä erillisen **tilintarkastusmaksun** päämiehen tilikauden lopussa olevien bruttovarojen mukaan edellyttäen, että päämiehen nettotulot, rahana annetut sosiaaliset etuudet mukaan luettuina ovat enemmän kuin 8029 euroa vuodessa. Alin maksu on 48 €.

Palkkiota ei saa periä lainkaan, jos asiakkaan nettotulot ovat alle 5727,44 € vuodessa (toimeentulotuen perusosa X12). Kaikki tulot ja sosiaali-etuudet (myös toimeentulotuki) otetaan tuloa laskettaessa huomioon. Palkkio voidaan periä, jos omaisuuden arvo on enemmän kuin 17182 €, henkilökohtaisessa käytössä olevaa asuntoa huomioon ottamatta.

Toimeentulotukea määrättäessä edunvalvonnan perusmaksu ja aloitusmaksu voidaan ottaa menona huomioon täydentävänä toimeentulotukena.

Tarveharkinnassa otetaan huomioon se, että asiakas ei itse voi vaikuttaa kulujen syntymiseen.

Asiakkaalle on jätävä käyttöön vähintään toimeentulotuen perusosan määrä edunvalvontakulujen vähentämisen jälkeen.

Palkkio määrätään vuodelta, ja tämän takia koko vuoden tulot otetaan huomioon harkittaessa, onko asiakkaalla ollut mahdollisuus varautua palkkion maksamiseen.

Asiakasta / edunvalvojaa informoidaan **etukäteen** siitä, että palkkio otetaan huomioon kuukausittain 12 jaettuna. Kun on kysymyksessä uusi asiakas, joka ei ole voinut varautua maksuun, maksu voidaan ottaa huomioon eräpäivän mukaisena kuukautena kokonaan, mikäli muuten asiakkaalle ei jäisi käyttöönsä perusosan määrää, ja hän on vähävarainen (nettotulot enintään noin 1000 € kuukaudessa), tai on muu erityinen syy esim. sairaus tai yllättävä muutos olosuhteissa.

Tilintarkastusmaksu otetaan huomioon eräpäivän mukaan, ja vain alin maksu otetaan huomioon.

Omaisuuden hoidosta aiheutuva palkkio joudutaan joissakin tilanteissa kattamaan varallisuudesta. Edunvalvoja perii palkkion, vaikka omaisuuden hoidosta ei ole tuottoa. Toimeentulotukea tähän ei myönnetä. Omaisuuden realisointi (paitsi henkilökohtaisessa käytössä oleva asunto) on ensisijaista.

Edunvalvojalta voi pyytää eritellyn laskun ja selvityksen vuositulon laskentaperusteista ja hoidettavasta omaisuudesta.

4.6.2 Passi- ja oleskelulupakustannukset

Passiin ei myönnetä toimeentulotukea, ellei se ole välttämätön. Välttämätön passi on silloin, kun tarvitaan matkustusasiakirjaa:

Passia hakee ulkomaalaistustainen henkilö, joka tarvitsee passin oleskeluluvan saamista tai jatkamista varten.

Passi on työn kannalta välttämätön.

Ulkomailta tilatusta passista on selvitettävä ennen päätöstä passin ja kustannusten oikeellisuus. Matkakustannukset voidaan korvata halvimman vaihtoehdon mukaan lähimpään passin myöntävään edustustoon, mikäli matkustaminen edustustoon on välttämätöntä passin saamiseksi. Mikäli passin hankinnassa on erilaisia vaihtoehtoja, korvataan halvin vaihtoehto.

Mikäli henkilöllä ja perheellä on oikeus toimeentulotukeen, myönnetään oleskeluluvista aiheutuvat ja niiden hankkimisesta aiheutuvat välttämättömät kustannukset.

4.6.3 Henkilötodistukset

Virallinen henkilötodistus on tarpeellinen asiakirja. Siihen voidaan myöntää toimeentulotukea tarvittaessa. Henkilökortin katoamisesta tai anastuksesta on aina ilmoitettava poliisille. Tällöin poliisi voi pyynnöstä peruuttaa kortin ja sulkea siinä olevan kansalaisvarmenteen. Kortinhaltijan vastuu varmenteiden käytöstä katkeaa, kun kortti on ilmoitettu sulkulistalle. Asiakkaan, joka hakee toimeentulotukea kadonneen henkilökortin perusteella, tulee pyytää esittämään tositte katoamisilmoituksesta poliisille.

Henkilötodistusten edellyttämiin valokuvuihin voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea korkeintaan 20 euroa kuuttia vastaan.

4.6.4 Kelan liikaa maksetun etuuden takaisinperintä

Takaisinperintä otetaan huomioon menona, mikäli siihen ei liity tahallista tietojen ilmoittamatta jättämistä Kelalle. Jos asiakas haluaa maksaa perittävää summaa itse takaisin, tulee selvittää, mikä Kelan perimä määrä olisi. Tältä osin se voidaan hyväksyä menona, ellei asiakas kykene perintäosuutta itse lähiaikana esim. työllistyessään maksamaan.

4.6.5 Suomen kielen sanakirja

Myönnetään toimeentulotukea kuuttia vastaan edullisimman hinnan mukaan. Edullisin hinta selvitetään vertaa.fi – sivustolta. Suomen kielen alkeiskurssilla käytettävät suomen kielen oppi- ja työkirjat korvataan, jos niiden hankkiminen on välttämätöntä.

Suomen kielen tai muiden kurssien osallistumismaksuja korvataan, mikäli ao. kurssille osallistuminen on tarkoituksenmukaista asiakkaan kotoutumisen näkökulmasta ja kurssille osallistuminen sisältyy asiakkaan kotoutumissuunnitelmaan.

4.7 Menoina ei oteta huomioon

Perhejuhlat

Perhejuhliin ei myönnetä toimeentulotukea.

Sakot

Sakkoihin ei myönnetä toimeentulotukea. Toimeentulotukea ei myöskään myönnetä asiakkaalle tuomittuihin tai soviteltuihin vahingonkorvauksiin.

Jäännösverot

Jäännösvero ei ole henkilön tai hänen perheensä erityisistä tarpeita tai olosuhteista johtuva toimentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeellinen toimeentulotuen lisäosalla katettava meno eikä näin toimeentulotukeen oikeuttava meno.

Elatusapumaksu

Asiakkaan maksamaa elatusapua ei oteta huomioon menona. Asiakasta ohjataan tekemään nollasopimus lastenvalvojalla. **Mikäli asiakkaalla on maksussa etuus, johon sisältyy lapsikorotus, asiakkaan maksama elatusapu otetaan huomioon toimeentulotuen laskemassa menona.**

Elatusapu otetaan huomioon tulona. Mikäli se ei ole maksussa, tuki tulee laittaa viipymättä vireille.

4.8 Tuloina ei oteta huomioon

Toimintaraha ja matkakorvaus

Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuville toimeentulotuen saajille maksetaan osallistumispäiviltä toimintarahaa, joka on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 9 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun kulukorvauksen suuruinen. Toimintarahaa ei kuitenkaan suoriteta niiltä päiviltä, joilta henki-

lö saa työttömyysturvalain 10 luvun 6 §:ssä tarkoitettua kulukorvausta. Toimintarahaa suuruuteen eivät vaikuta henkilön tulot. Toimintarahaa maksetaan Työvoimapalvelukeskuksen /kuntouttavan työtoiminnan kautta. Toimintaraha ei ole toimeentulotuessa tuloksi luettavaa tuloa.

Toimintaraha voidaan maksaa korotettuna. Toimintaraha ja korotettu toimintaraha ovat samansuuruisia kuin kulukorvaus ja korotettu kulukorvaus. Työvoiman palvelukeskus/kuntouttava työtoiminta kustantaa kuntouttavaan työtoimintaan osallistumisesta johtuvat matkakulut halvimman matkustustavan mukaan.

Kuntouttavan työtoiminnan jälkeen henkilö saattaa aloittaa 3- 6 kuukautta kestävä työkokeilu- tai työvalmennusjakson. Henkilö saa työmarkkinatuen ja kulukorvauksen.

Työkokeilun / työvalmennuksen varmistamiseksi ja henkilön kannustamiseksi hänelle myönnetään toimeentulotukea Vantaan sisäinen matkalippu etuuskäsittelystä.

Kela myöntää matka-avustusta oman työssäkäyntialueen ulkopuolella tapahtuvaan työhön, joka kestää yli kaksi kuukautta. Avustusta myönnetään korkeintaan neljälle kuukaudelle. Toimeentulotukea määriteltäessä tulona otetaan huomioon Kelan myöntämät etuudet ja vastaavasti menona todelliset matkakulut. Koulutusajalta tehdään suunnitelma.

H-klinikalla maksetaan toimintaan osallistuville ns. ahkeruusrahaa 13 € /osallistumispäivä ja **Koisorannan palvelukeskuksessa/kuntouttavissa asumispalveluissa voidaan maksaa asukkaalle 4,50 – 9.00 € /pienimuotoinen kuntouttava toimintaraha/pvä.** Nämä ovat verrannollisia kulukorvaukseen, eikä niitä ottaa huomioon tulona.

Kiipulan ammattiopistossa opiskelevilla on korkeat päivärahat, koska opiskelijat maksavat itse myös ruoat (ja muita maksuja, esim. matkakuluja kun käyvät retkillä tms.). Otetaan huomioon tulona ylläpitokorvauksesta se osa, joka ylittää 9 euroa /pv, jotta ovat samassa asemassa muiden kurssilaisten kanssa. Jos tosiasialliset menot ovat korkeammat, voidaan jättää ylittävä osuus huomioimatta tulona.

Erityisistä syistä voidaan toimeentulotukea myöntää erilaisiin matkakuluihin, kuten päihdehuollon avo- palveluiden käynteihin, Startti-kurssin matkoihin jne. Tällaiset menot kirjataan asiakkaan suunnitelmaan. Tuetussa asumisessa asuvan kohdalla voidaan myös ottaa huomioon matkakuluja, mikäli ne katsotaan suunnitelmassa aiheellisiksi.

Työvoimakoulutukseen osallistumisesta aiheutuvat kustannukset

Työvoimakoulutuksen ajalta maksettava kulukorvaus kattaa matkat, joita ei oteta huomioon menona. Mikäli koulutus järjestetään pääkaupunkiseudun ulkopuolella, seutulipun ylittävä määrä otetaan huomioon menona koulutuksen ajalta.

Vantaan ulkopuolelta koulutuspaikan saaneiden / työvoimakoulutukseen rinnastettavien koulutusten maksut otetaan menona huomioon toimeentulotuessa.

Työharjoittelumatkat hyväksytään menona, ellei asiakas saa niihin korvausta muualta. Työvoimakoulutukseen osallistuvalla tuet tulevat jälkikäteen, joten ensimmäisen kuukauden kustannukset otetaan huomioon menona toimeentulotuessa.

Työvoimakoulutuksen kulukorvaukset ja korotusosa

Työvoimakoulutukseen osallistuvan peruskulukorvausta ei oteta huomioon tulona. Kun kulukorvaus on suurempi, asiakkaan tulee selvittää, mistä kulukorvaus muodostuu. Tällöin voidaan harkita, onko jokin osa sitä katsottava tuloksi. Jos kulukorvaus kattaa vain kustannuksia, sitä ei oteta tulona huomioon (eikä vastaavasti sillä katettavia menoja menoina).

Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvan työmarkkinatukea saavan henkilön ylläpitokorvausta ei oteta tulona huomioon. Korotusosa on veronalaista tuloa.

Kuntoutus

Kuntoutuksen ajalta mahdollisesti saatavat etuudet (kuntoutusraha, kuntoutusavustus) ovat ensisijaisia toimeentulotukeen nähden. Kuntoutuksen ajalta maksettavaa **mahdollista ylläpitokorvausta ei huomioida tulona. Ylläpitokorvaus (9 e/pvä) on tarkoitettu kattamaan kuntoutuksesta aiheutuvia ylimääräisiä kustannuksia.**

Kuntoutuksen asiakasyhteistyöryhmä käsittelee yksittäisen kuntoutujan asiakasyhteistyötä koskevia asioita. Ryhmän tehtävänä on kuntoutustarpeita vastaavien ratkaisujen etsimiseksi kuntoutujan palveluvaihtoehtojen arviointi, palvelujen suunnittelu sekä tähän liittyvien tietojen vaihtaminen

Kuntoutuksen asiakasyhteistyöryhmä on tarvittaessa apuna muissa kuntoutusta koskevissa säännöksissä tarkoitetun kuntoutussuunnitelman laatimisessa.

Kuntoutuksesta ja sosiaalisesta kuntoutuksesta annetaan erillinen ohje.

Seurakuntien (kuntouttavat, sosiaaliset perusteet) viikonloppuleireihin voidaan myöntää täydentävänä etuuskäsittelystä 50 euroon asti.

4.6.1.2 Tietojen saanti rahalaitoksilta

Asiakaslain 20 §:n 2 momentin mukaan sosiaalihuollon viranomainen voi pyytää tietoja rahalaitokselta, jos sosiaalihuollon viranomainen ei saa riittäviä tietoja ja selvityksiä asiakkaalta itseltään tai 20 §:n 1 momentissa mainituilta tahoilta (valtion ja kunnan viranomaiset, eläkelaitokset, yhteisöt ja laitokset ym.) ja jos on perusteltua syytä epäillä asiakkaan tai hänen laillisen edustajansa antamisen tietojen riittävyyttä tai luotettavuutta.

Edellytyksenä siis on, että tietoja ja selvityksiä on pyydetty asiakkaalta ja asiakaslain 20 §:n 1 momentissa mainituilta tahoilta ja saadut tiedot ja selvitykset eivät ole vielä riittäviä tai niitä ei ole voitu saada, jotta vireillä oleva asia olisi voitu ratkaista. Näiden pyydettyjen tietojen ja selvitysten lisäksi sosiaalihuollon viranomaisella tulee olla objektiivisesti harkiten perusteltu syy tai aihe epäillä asiakkaan esittämien tietojen riittävyyttä – pelkkä epäily ei siis riitä.

Tietopyynnöstä tehdään kirjallinen päätös ja se tulee antaa tiedoksi sekä asiakkaalle että rahalaitokselle. Päätöksen on oikeutettu tekemään yksikön esimies tai toimeentulotuesta vastaava esimies. Asiakkaalla on päätöksestä muutoksenhakuoikeus. Pyyntöä ei saa esittää rahalaitokselle ennen kuin päätös on lainvoimainen, eli ennen kuin muutoksenhaku tai valitus aika on kulunut umpeen tai viime kädessä vasta korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen jälkeen.

4.6.2 Tulot, joita ei oteta huomioon

Kun asiakas osallistuu työtoimintaan, hän saa palkkaa. Työssä käynnin kannustamiseksi jätetään kahden ensimmäisen kuukauden aikana tulona huomioon ottamatta 150 €, ja sen jälkeen 20 % tai enintään 150 € tuloista.

Vammais- /hoitotukea ei oteta tulona huomioon, eikä hoitotukena myönnettyjä menoja. Hoitotukipäätöksestä ilmenee, mihin tuki on myönnetty. Tuki voi olla myös myönnetty kokonaistilanne huomioon ottaen (esim. autismi) eikä se kohdennu mihinkään yksittäiseen asiaan. Tällöin se jätetään tulona huomioon ottamatta, ja esim. lääkemenot otetaan menona huomioon.

Säästöjä ei oteta huomioon toimeentulotukea määrättäessä, jos niiden käyttötarkoitus on sellainen joka voitaisiin toimeentulotuessa ottaa huomioon menona, tai käyttötarkoitukseen voitaisiin myöntää ennalta ehkäisevää toimeentulotukea. Jos asiakas esimerkiksi siirtää toimeentulotukivaroja toiselle tilille säästöön, säästöjä ei oteta huomioon tulona asiakkaalle (esim. nk. e-possutilit tai vastaavat).

Asiakkaalle varataan mahdollisuus selvittää säästöjen käyttötarkoitus.

Veronpalautuksesta voidaan jättää huomioon ottamatta 100€ / perhe tai 50 € /henkilö, mikäli erityiset olosuhteet kuten pitkäaikainen toimeentulotuen asiakkuus.

Huutonetistä/kirpputorilta tms. saatavat tulot jätetään tulona huomioon ottamatta, paitsi jos tulo on säännöllistä tai summa on suurehko suhteessa toimeentulotukeen.

Pikavippejä ei oteta huomioon tulona eikä menona.

4.6.2.1 Palkansaajan luontoisedut

Palkansaajan **päivärahoista** otetaan huomioon tuloksi puolet (50 %). Kilometrikorvaukset otetaan huomioon tuloksi siltä osin, kun ne ylittävät verottajan hyväksymän kilometrihinnan työmatkavähennyksenä. Vuonna 2015 kilometrikorvaus on 0,44 e/km ja verottajan hyväksymä vähennys 0,25 e/km, joten tuloksi otetaan huomioon 0,19 e/km.

4.6.3 Huomioon otettavat varat

Säästöt, arvopaperit ja muu helposti realisoitavissa oleva varallisuus otetaan huomioon käytettävissä oleviksi varoiksi, jotka tulee ennen toimeentulotuen myöntämistä käyttää hakijan tai perheen toimeentuloon. Tällöin toimeentulotukea ei myönnetä ensimmäisellekään kuukaudelle, ellei kyse ole tilanteesta, jossa voidaan todeta, ettei varojen realisointi ole välittömästi mahdollista. Myönnetty toimeentulotuki peritään takaisin asiakkaan varoista.

Loma-asunnon/mökin realisointimahdollisuudet tulee hakijan selvittää. Jos toimeentulotuen saanti jatkuu yli 6 kk, mökin realisointitoimiin tulee ensisijaisesti ryhtyä. Poikkeustilanteissa voidaan olla edellyttämättä realisointia, mutta tällöin perustelut tulee kirjata taloudellisen tuen suunnitelmaan ja päätöspöytäkirjaan.